

Purple Stone

W. H. H. H.

891.99

P-23

19 NOV 2011

8925

ԱԼԻՔՆԵՐ

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

891.99
Ք-23

891.99

P-23

ՎԱՀԱՆ Գ. ՔԱՇԵԱՆ

ԱԼԻՔՆԵՐ

ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ
(1910-1911)

ՏՊԱՐԱՆ «ՇՍ.ՆԹ»

ՂԱԼԱԹԻԱ

1911

8925

Ձ Ե՝ Ձ Ի

Դուք սր վշտին խըռովքներէն ուժաբեկ՝
 Օտար լուսնին շրթունքները գըզուեցեք,
 Խուժդուժ կեանքին մթուժեանց մէջ թափանցեկ,
 Մըրբիկի դէմ մոմերու պէս մէկ առ մէկ...
 Առկայծեցաք՝ դեռ մանուկ՝ ալլալեհե՛ր
 Ձեզի՛ անբողբ եղբայրներ...:

Ձեր շանթադեղ երազները հերարձակ
 Պատուեցին քօզն ովկէսնին փրփրագէս,
 Որ ձեր գաղանի հեւանքները սիրակէ՛ղ
 Փոթորկեցան գերգ գաշտերուն մէջ արձակ...
 Հայրենական երգիքին շուրջն ալլալեհե՛տ՝
 Ձեզի՛ հանգչող հոգիներ...:

Ձեր աչերուն բոցն հիմակ ալլա մը կ'ըլլայ,
 Որոնք դժնէ ծուխերու մէջ մարեցան
 Ու ձեր տժգոյն շրթունքներուն միշտ անձայն
 Պաղատանքը՝ ովկէսնն յաւէտ պիտի լայ,
 Մանուկ երգիս անձրեւանքը մեղմերեր
 Ձեզի՛ տանջուած հէ՛զ հայրեր...:

Մոռացութեան պուրակներէն մուկընտո՛ւ
 Ձեր ստուերներն ահա՛ կուգան յամրօրէն...
 Գործարանէ՛ն, շիրիմներէ՛ն, արտերէ՛ն,
 Վաղ ջըրամոյն եղբօր մը հետ անծանօթ...:
 Թո՛ղ, ձե՛զ վանկերս ըլլան դաբնիք լուսաստուեր՝
 Եւ կամ կանգուն մարմարներ...:

1290-83

ԱԼԻՔՆԵՐ

Դ Է Պ Ի Կ Ե Ա Ն Ք Ը

Ք Ե Ր Թ Ո Ւ Ա Շ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ա

Ալեծածան վարսերս՝ մերիկն ըրած իրեն բոյն,
Անգիտակից հոգւոյս հետ, հովիտներէն անծանօթ,
Մանուկ կուրծքս խաւարին՝ բոպիկ ոտքերս ժայռերուն՝
Յուպ մը ձեռքիս, անտառէն անաւօտ աշխարհներուն...
Չի հասկըցուած աշխարհին՝ չի հասկըցուած զաւակն՝ եւ
Թափառականն ինձ ընկեր՝ մե՛նք սկսանք լեռն ի վար...:

Բ

Անվաղորդայն գիշեր մը կը սարածուէր մեր առջեւ,
Անապատէն, լեռներէն, ձայներ անհո՛ւն, խուսափո՛ւկ,
Իրարու հետ պլլըւած, գեփիւռներէն մոլեգնօտ,
Կ'առընտէրին մեր մարմինն անոնց կըծո՛ւ լեզուներ...:
Ու մե՛նք յառած մեր աչքերն՝ ասուպներուն գիշերուան,
Կ'երթայի՛նք հո՛ն՝ ուր կ'երթան, հետքերն անոնց յուսածիր...:

Գ

Անցանք, անցանք, հովիսեան անմարդաձայն, աւերակ...
 Հանանչագեղ լոյս մը ուր՝ փոսփորային ու լազուարդ
 էր սարածուեր օձունակ երկայնքին մէջ հեռացող...
 Այդ լոյսին սակ ձիւնային, երազանուրբ, քայիսակ,
 Կը նիրհեին անգարօցն՝ ասուածային խոր բունով,
 Բեկորները սայլերուն, ու ոսկորներ եզներուն...:

Դ

«Հոս տեղ կա՛նգ առ, կա՛նգ», քսի, «թափառական քիչ
 մ'ասեն»,
 «Քալէ՛», քսաւ ու ցուցուց ուժակորով բրունցներ,
 Երկէլ այստեղ օրհնաբոյ՝ խորտերուն մէջ դալարու՛տ
 Ես խորաններ ֆանդեցի, ես ասուածներ փտեցի,
 Հոս՝ մարդկային կար՛ւանները փախուսի պահերուն,
 Իմ լախսիս սակ ընկնեցան ծարաւանիւժ ձայներով...:

Ե

Կուսածաղիկ կեանք հին կ'ապրէր մարդը մահական,
 Ու իր ջուրը կը խրմէր՝ աղբիւրներէն ժայռածո՛ր,
 Ու ձիւնն հոստեղ կը հոսէր՝ անմեղուրիւն մ'արեւոտ...
 Մա՛ հեռաւոր լեռներու կատարներէն բարձրաբէ՛րձ
 Որոնց ծայրէն կ'անցնէին արագընթաց՝ սեւաբէ՛ւ
 Ատելութեան եւ կիրքի արձիւները անբարբառ...:

Զ

Հո՛ն դաշտեր կան, հովիսներ, բացասաններ հեռաւոր
 Երջանկութեամբ միտ անմահ՝ ու սերերով առլըցուն...:
 Ու հո՛նտեղ սուրբ հեշտանք՝ իր պատրոյզները վառած,
 Արեւելի երկինքին ասղերն իրեն ծիծ բրած...
 Ովկեանին պէս՝ կը փարի՝ լուսինին ու երկինքին,
 Կը ծրծեին ֆրօրէն՝ հարսեական գինւոյն պէս...:

Է

Խռովայոյզ սեւ կիրքը անիծապա՛րտ նրժոյցով,
 Կրտե՛ց, անցա՛ւ, վեհօրէն մարմարալանջ լեռները,
 Ու ժողովուրդն հեհեարք՝ ասուածավախ՝ երջանիկ...:
 Մոռցած կարք ասղերուն. մեղրածորան երկինքին,
 Ու քսկրսան հո՛ն լրսուիլ՝ հրմայական հովսին մէջ,
 Հայնոյաններն ու կայծերն ամբոխներուն կասաղի...:

Ը

Լեռներուն մէջ տեղացին՝ ձիւնորներ փրփրաշո՛ւրբ,
 Աձուները ֆանդելու՝ խրքիքներուն վարսագե՛ղ...
 Երբ արիւնն ալ բոցեքէն. շոգի կ'ըլլար, կ'անհետէր՝
 Տեսնուեցաւ վերջապէս արեան՝ սիրողն հրածամ —
 Գեհեհային ժրպսով մը յաղթանակէն գոն՝ գուարք,
 Ըսկրսաւ իր արշաւը, նրժոյցներով քսայիսակ...:

Թ

Ու այն ասեմ գոցեցի աչքս անբարձ արիւնիմ,
Յառաջացանք տեղագին յրուբեան մեջ հողմակո՛ծ...
Մազլցեցանք բերդերէն, մեհեմագոյն բարձր լեռն,
Հո՛ն բողբոլ կըսորուանն իմ դեռասի եղունգիս:
Առջի անգամ ըլլալով տեսայ քրտինն իմ նակսիս...
Ու ըմպեցի դառնութիւնն հորիզոնին հեռաւոր...:

Ժ

Թափառականն ժայռին ծայրն իր մականը երկնցուց,
Դառնին վրայ գալարուող՝ հրաշարին սակ ամառուան...
Մառախուղին ալ բէթել, համբոյրին սակ քափանցիկ.
Իրարու մեջ կ'ընկլուզուին՝ մութ տեսիլներ ըսուեռոտ,
Անկերպարան պարիսպներ՝ յրուբեան մեջ անգեփիւռ.
Ու դարեդէն գաղտնիքներ, մարմարին մեջ անմրուելո՞ւ...:

ԺԱ

Թերեւորէն մենք իջանք ըսուերի պէս իրիկուան,
Լեռան լանջին հանգչած էր, հո՛ն գիւղակ մը ալեւոր,
Դալարներու գմբուխի մեջ կորսուա՛ծ ու սիրո՛ւն...
Ժրխոր մը կայ, հեւք մը կայ հովանաւոր լուրբին սակ,
Արանեսէն լուսաբիք սայլակներն փռեկից,
Ճրոկնչներուն մեջն իրենց, հի՛ն հի՛ն հեծֆեր կուլան...:

ԺԲ

Արեւմար հեռաւոր, հո՛նտեղ բոցեր կը քափեր,
Տարփանքներուն մեհաւոր բուրումովը իրիկուան...
Գիւղը ամբողջ կը լեցուի նախիրներով բոժժաւոր,
Աղբիւրներուն կը վագեն ոսկեռոզուած աղջիկներ,
Յուցունեղով հեռագին, կիսալուսնէ դեմքերին...
«Ա՛խ, ի՛նչ պերն է» կը գոչեմ, «վերջալոյսն այս
գեղջկական...»:

ԺԳ

Հովն ժայռերէն կը հոսի լոյսերու պէս զովագի՛ն,
Լուսինն ամպի մը սակ իր մերկութիւնը կը պահէ.
Եւ հարսնուկներն օգտուելով մեղրահոսան պահերէն,
Տանիքներուն վրայ միտք գրուիս գլխի ֆողամեկ...
Կը քրքոցնեն նրազը իրենց սերին հեռական,
Ծիծաղներու կրկնութիւն լոյսերուն մեջ դիւրական:

ԺԴ

Հո՛ն ընկրդմած հեռօտէն՝ երազանիս մեջ անհո՛ւն,
«Կեանքն հեռն է հոս», ըսաւ, քափառականն քրտօրէն...
«Հոս չէ՛ հոսեր սակաւին, գիտութիւնը կասաղի,
Անասնական երանգներն ախսավարակ մարդկութեան.
Հո՛ւս ասուածներն երեք են, ու երկինն ալ մէկ կապոյս»:
Չը հասկըցած իր հոգին, էս իր գանկը կը չափեմ...:

ԺԵ

Մուրին մեջէն սուրացինք, երբ լուսաբացն էր հեռու՝
Տեսիլներու խօլ պար մը կը դառնար մտքիս մեջ,
Փշած գանկեր կը բափին՝ փսփին մեջ գեղջկական...
Արծաթ առուէն նախրներ՝ սեւցած արիւն կը խրմեն...
Ու սայլերը փոշիից, խուրձերուն տեղ ցօրենին,
Շարաւալից շամփրուած՝ դիակները կը բերեն...:

ԺԶ

Ու անեծք մը կ'ըսկըսի շրթուկներըս իմ այրել,
Յնորական սարսուռ մը հոգիիս մեջ կը բափե...
Աշնանային ծառերուն երազանքները բոլոր...:
Ու կը ցանկամ երկի անգիտակից օրերուն,
Անապական բրնձիկներն անմայրամուտ արեւին...:
Սուրալ կ'ըզան ֆայլերըս, դեռ աշխարհներ անձանօ՛ր:

ԺԷ

Առաւօտ էր հորիզոնն արեւմուտքին հեռաւոր
Պրոքնձագոյն ու կապոյտ շրթուկներուն ընդմեջէն,
Փոշի մահա կ'արշաւէ ու կայծակներ կը շաչեն...
Ըսուերի պէս կը շարժին՝ անկերպարան տեսիլներ,
Մին կը փշի մեղմօրէն ու կը կանգնի ուրիշ մ'ալ,
Փոշին հո՛ն ֆոյ մը կ'ըլլայ, մե՛րք քանձր, մե՛րք
բափանցիկ...:

ԺԸ

Վար՛, վար՛, հո՛ն վա՛րք, մըրկալարս՝ մարդեր հեզ...
Մացառներու տակերէն՝ զանգակաւոր օձի պէս,
Կ'աղաղակեն փրփրելով կը բրզբսեն հո՛ն զիւար...:
Քիչ մը անդին ֆարեր կան՝ խաչակիր ու ասղանիւ,
Որ սահմաններ կը գրծեն դիւանալած կիրքերու,
Հո՛ն սրմբակներ ոտնառոյ՝ գա՛նկեր, գա՛նկեր, կը փըրտեն...:

ԺԹ

Սերունդները, ա՛խ հոնտեղ խաղաղութեան՝ գիտութեան՝
Ա.փ մը հողի կը վազեն, կայծակնային աչքերով.
Ա.փ մը հող որ՝ վիշապի ունի արգանդը մըքի՛ն
Ուզէ չուզէ ուր՝ մարդը, քէ կասաղի՝ քէ խաղաղ
Մըրկալից շաւիղէ ու մե՛րք հեշտ ու լուսանեղ...
Պիտի վազեն ըմպելու՝ քսիկներէն մահաբո՛յր...:

Ի

Հեռո՛ւն տակը ամպերուն, ձայներն յուշիկ կ'անհետին,
Ու անձանօք անտուններ՝ խոշանգրուած մարդկութեան...
Հո՛ն արիւնոտ շրթայ մը անհուճօրէն կ'երկարի,
Արեւմուտքի խաւարէն՝ երկիրները դեպ աննե՛նգ
Ուրտեղ օր մը արիւնի՝ ծարաւանիւժ յաղբողներ...
Ձեռուրները իրենց պիղծ գեհեճօրէն լրացին:

ԻԱ

«Գո՛ցե», կ'ըսէ, «աչերդ», քափառական վեհուքեամբ,
 Թերեւս այրին ունեեր քու պատանի աչերուդ...:
 Յընորելով պիտ' անցնին, տեսիլներն այս փայլալուստ,
 Պիտի կանգնին հո՛ն տեղը խաղաղութեան սահարներ:
 Հիաքափանց դարերուն՝ մըշուշները պիտ' պատահին...
 Ու պիտ' ծաղկին իտեալներն՝ տարտամբէն երազուած:

ԻԲ

Լսեցինք մուր գիշերով խրնիքներուն հեծները...
 Յայգավերջի ալ՝ դալուկ ցոլերուն պէս կը մարին,
 Արծազանգներն անոնց մինչ՝ կ'երթան փնտել հեռուներ
 Երազներու վաղաւետ՝ կարաւանները ներմակ.
 Մագլցելով կապոյտին՝ ոլորներէն դարձողարձիկ,
 Կ'երթան փնտել աստուած մը՝ իրենց ցաւին կարեկիր...:

ԻԳ

Թափառական աղջիկներ՝ կարողին ու սիրահեղձ
 Արդարութեան սաղմերը երազելէն այ յոգնած՝
 Թոյնով լեցուն ըստիներին՝ պարապուրեան կը նետեն,
 Բազուկնին ալ կուսական՝ անդունդներուն կը բանան...
 Ու գեհեհոտ շրթուներէն՝ խաւարներէն անքափանց,
 Անլագօրէն ու անկուտ, արիւնն անոնց կը ծրծեն...:

ԻԴ

Անգամ մը որ վրէժին լու՛ն, համբոյրը ցո՛ւրտ ու ցածա՛ն
 Մարդ եակը՝ իր ծրփո՛ւն աչերուն մեջ պրտուտե...
 Գոսացունէ աչերը ու դեմն ընէ մահատիպ,
 Ու չոր ըստին մ'ըլլայ իր քրտակն ու կեանքն երեկի...
 Մեկիկ մեկիկ կ'աննետին, զգուանքները բարեկամ...
 Որպէս արցունք գիշերուան, ծաղկին վրայ ցայալին:

ԻԵ

Անցան, անցան, մարդերը անապական օրերուն,
 Ամեն մարդ լաց ունի շատ եւ ժրպիտներ ետապատ,
 Հիմակ մարդուն արցունքը, միմակ իրեն չի բաւեր:
 Ո՛ր իրենց սեր այգերը քայլ մը անդին լոյս չեն տար:
 Արդ ամեն օր ամեն մարդ մերիկի պէս կը սուրան,
 Ու միածին եղբայրներ, ա՛յ իրարու չեն հաւտար:

ԻԶ

Պե՛տ է վագել, պայմարիլ, ահա՛ կեանքն այս աշխարհին,
 Պե՛տ է վրժերն երազներն հին ծիծաղկոտ օրերուն...
 Զի ի՛նչ մ'անդին վիշտը իր՝ գոռ շանքերը կը դարբնէ,
 Յաւն է՝ կեանքին աներանգ, մխիթարանքն ու հաճոյք...
 Որչափ կ'ուզէ բող ամպին՝ երկինքները օրերուն...
 Նորէն անկէ պիտ' ծագին երջանկութեան արփիներ:

ԻԷ

Պո՛ւրսր, դո՛ւրսր օրօրո՞ղ՝ բուրումնանեղձ յարկերէն ...
 Խաւարաշուրջ ծովերը սաւառնելու ալ համար,
 Պե՛՛սք է, պե՛՛սք է վերարկուն՝ ժրպիտներու սակ հիւսուած,
 Իսեալները նորածագ՝ նե՛սեն իրենց վրայէն:
 Ու դուրս սուրան կասաղի՝ մագերն իրենց միշտ ցրցու՛ն...
 Պատե՛՛ն, կրտե՛՛ն անապատն՝ ուժակորով լայնաբի՛բ...:

ԻԸ

Հե՛տ չե՛՛ կեանքը գաղտնալից՝ իսեալավառ ասպետին...
 Բացասաններ կան հեռո՛ւն, մբուռներով անբափանց՝
 Խրովայոյզ հորիզոն, ցաւոս խորշեր անձանո՛՛ք,
 Ամբոխներ կան յոգնասանջ՝ խորաններուն ճնրաղիբ:
 Այրած գանկեր տարաբաղ՝ ինքնարսպան բիրտ ձեռքեր,
 Պե՛՛սք է հեղուլ անոնց վրայ յոյսի այգեր ձիւնաշող...:

ԻԹ

Վամբեր տեսայ կասաղի, Ասուածներէն ալ շրքեղ,
 Մերք կը կանգնին մուք ծոցը՝ ծովախորշին ահաւո՛ւր...
 Պաները հո՛՛ն ծունկ կուգան, ֆրմարգգե՛՛տս, անմրո՛ւնչ,
 Մայրեր դիակ կ'ըլլան հո՛՛ն, իրենց գաւկիին ձեռքերով...:
 Պնդակներ ալ չեն հասնիր՝ անոնց գլխին հրածամ...
 Անոնք չեն իսկ խոնարհիր, շրքուններու մեղրածո՛ւր:

Լ

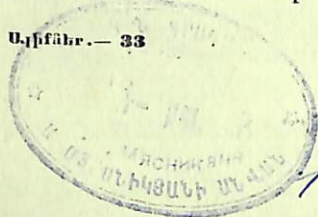
Պե՛՛սք է փերել ալիքներն անկիւններուն յորձանու՛՛ս.
 Հերոսական գնացով, անպաղատանք, անմրոնչ,
 Աւանդական ցանկերը արիւններով փշալից...
 Ի՛նչ հոգ քե ալ հո՛՛ս պատի կեանքի երակն հրաշունչ...
 Հո՛՛նքեղ, հո՛՛նքեղ, պի՛՛տ՝ ծագին անմայրամուտ արփիներ...
 Պի՛՛տի փաղփի մաքրաբե խաղաղութիւնն աշխարհին:

ԼԱ

Մեր առջեւն է հո՛՛ն հեռո՛ւն, միապաղաղ ծովն անհո՛ւն...
 Երկինքին կոյս իրանը, իր բեւերուն մեջ պրկած՝
 Ու երկրային անկողնի մը մեջ պառկած միշտ ծրփո՛ւն,
 Ալիքներուն տարփանովն ու գիւնովի քրքիջով,
 Վարապներուն հե՛տանքը ըրո՞ւիչ կուտայ գգուանքի՛ն...
 Ու հովն այնտեղ կը ծրնի՝ ձիւնորներ մարմարէ...:

ԼԲ

Արձաքուած ու պիտակ ձիւնորներ շողակերտ,
 Սեգ կասաղի բաշերնին՝ երկինքի դեմ կը սփռեն,
 Բաղեղի պես պանիկ մ'ալ կը պրլլըլին ոտներուն...
 Համբոյրները մինչեւ գայ՝ աղջիկներուն հրածամ,
 Իր հե՛տանքին քերքերը՝ մեկիկ, մեկիկ կը բափե
 Ասուածներուն սերն ունի, չի՛ յագեցար ծովն անհուն:

ԼԳ

Թափառական երկնցուց, իր մականն հրաձայր՝
 Գեպի դալկո՛ւս ու ծնծղու՛ն, կապոյսները լուսածիր,
 Ըսաւ, «պի՛ս հո՛ն սրլանանք արուևներուն անձանօր»,
 Ու ծովուն գիւրկն քափեցի մուհակներս իմ փռշելից...
 Երկնցուցած ցուպս աչքին՝ խաղաղութեան դաշինքով,
 Սաւառնեցանք նոր ուխտով, կապուսագեղ ովկիանը...»

Զ Ա Յ Ր Ո Յ Թ Ի Ն Ե Ր Գ Ը

Ք Ե Ր Թ Ո Ւ Ա Ն Ե Ր Կ Ր Ո Ր Կ

Ն Ա Ն Ե Ր Գ Ա Ն Ք

Լքսէ՛...
 Կը մուկէ ովկեանը...
 Տե՛ս կ'աղօթէ ովկեանը...
 Ու դարեռու զայրոյթը՝
 Բոցուի՛լ վարուի՛լ կը սկսի...
 Լքսէ՛...
 Յաւերժութեան ոգին՝
 Անհուններուն կը պօռայ՝
 Զարչարանքին հեզանքը
 Կը հնոցուի՛ աղեհսով...
 Լքսէ...
 Գոռ արձագանքն իր վազքին
 Լքսէ
 Նո՛ր նոր երգը Զայրոյթին :

Ա

Կայծակնային մուսկանքեն ես ծընած
 Ամպակուսակ կասարներեն ժայռերուն:
 Արդարութեան մառախլապաս անեծքին՝
 Ահլ վերարկուն ուսերս ի վար առկախած,
 Զրկանքեն՝ սառապանքեն ես սերած՝

Պիտ՝ խոյանամ կայծակներուն առջեւեն,
 Մեղմ հողերու պէս որ անդնդագալար...
 Մրրիկներու մոլուցմներեն կը փախչին
 Հեշտադայար սարածութեանց մեջ նիրհող:
 Պիտի պոռա՛մ

որպէս առիւծ մը մասակ,
 Ընկերութեան փապերուն մեջ գարշահոտ,
 Պիտ՝ վագեմ մութ անդունդներուն վրայէն,
 Քսմնասարսուռ սուտերի մը պէս նիհար՝
 Լողներս ի վար աստե՛ր, աստե՛ր, պիտ՝ սեղամ...:

Բ

Ես օրենք եւ Ասուածը պիտ՝ ըլլամ,
 Խոշտանգուած հոգիներուն այսանար՝
 Որոնք մրին երազանքի մը հանգոյն
 Աւշարհի սեւ կամանին մեջը նիհար՝
 Դե՛ն աստեղերէն բուռ մը արիւն չը խրամ՝
 Դե՛ն դիտողին

Երակներէն չ'արբեցած

Դե՛ն չը լրսած բոց երգն այգին ծիրանի,
 Ու դեռ կաքն իրենց շրթունքներէն չը կտրած՝
 Դե՛ն հոգիներն վրտի՛ս, նրդնիմ ու նիհար՝
 Հոտ՝

գառամած երգիքներուն սակ մրքին
 Դե՛ն չեն գրկած բոցն արեւին հրածամ,
 Դե՛ն չը մեծցած սեւ բիբերնին նորածին,
 Ահա, ահա՛, երակներնին կը պատնի՛
 Ահա՛, ահա՛ կ'անցնին առանց ծընելու...

Գ

Պիտի գոռա՛մ ես իմ երգս կասադի...
 Գոռ շանքերու լարերուն մեջ հրաբորբ:
 Զի իմ երգս՝

Ասուածային է ու սուրբ,
 Ու բընարի նոր լարերը հրաշեկ՝
 Աստեղն իրենց համբոյրներով օձեցին:
 Զի իմ երգս՝ Ասուածային է ու սուրբ,
 Պիտ՝ լսեցնեմ երկինքներէ առ երկինք՝
 Պիտ է լրսուիմ ամեն գանկէ որ կ'ապրի:
 Զի գանկանման սաւիղիս մեջ լեցուցի՝
 Ընդերկրային բոց ստակումները բոլոր՝
 Տիեզերքի սա գանկին մեջ կաքնային՝
 Պիտ՝ հոսեցնեմ արձագանքներն իմ հսկայն:
 Զի իմ երգս Ասուածային է ու սուրբ:
 Պիտի լրսուիմ ամեն գանկէ որ կ'ապրի...

Գ

Եկե՛ք, եկե՛ք, անմահական քեւիս սակ,
 Աշխատանքներն դո՛ւք պրկուած բազուկներ,
 Դո՛ւք լուծանքներն այս աշխարհիկ պայքարին,
 Դուք նօթուքեան նիւաններէն փաշտօնուած՝
 Մարած աչե՛ր, դուք զառամած հասակներ՝
 Եկե՛ք, եկե՛ք անմահական քեւիս սակ..
 Դո՛ւք, բազդին սեզ մրրիկներէն հողմակոծ՝
 Դուք երկնասպաց ծուխերու մէջ կորսուած,
 Դո՛ւք գոսացած Ձեր բիբերով մահասիպ՝
 Եկե՛ք ահա սրունկներով դողահար...
 Մրրկածածան դրօշիս սակ միագոյն՝...
 Կապոյցն է ան անհորիզոն, անկաշկանդ.
 Դո՛ւն գրկանքին սակ նզովուած մարդկուրիւն...
 Եկո՛ւր եկո՛ւր անմահական քեւիս սակ...

Ե

Պիս՝ սաւառնին կապոյցներուն սակ մենիկ,
 Ամպերն մեզ պիտի սանին վեհուրեամբ.
 Ձի անոնք ալ գրկեալներ են Ձեզի պէս.
 Անհունուրեան սեմերուն մէջ քափանցիկ...
 Պիտի կուռի՛նք, մենք մեր բազկով, մեր ոյժով
 Աշխարհին դեմ, ըստկանքով լեռնացած,
 Ի՞նչ հոգ քե հոն սեզ աստերը ոսկեյեռ,
 Հրդեն տեղան՝ ձեռներու մէջ միշտ պողոնիկ՝
 Ու պիղծ ոսկին՝ աղինալից գարեահոս՝

Ծովերու մէջ աշտանակներ կեցունք:
 Ուրկէ ցաւն իր հրեշածին մասներով,
 Կասաղանկներն անզուսպ ժայթէ մեզի դեմ...
 Մենք միմակ ենք, ահա ոյժը մեր կամփին...
 Պիտի լաղքենք, աստերուն իսկ քե կրնանք...

Զ

Մենք պիտի՛ անցնինք, ովկեանները խոր փրփրո՛ս...
 Կասաղանքին ծոցէն որպէս ծիծառներ՝
 Ու հրաբուրք անդունդները խաւարչու՛ւս
 Պիտի փրփրին ու փրփուրէն ձիւնային,
 Արշալոյսի համբաներ պիտի՛ երկարեն...
 ձեմարտութեան իտեալի պէս հեռաւոր:
 Ուրկէ մենք՝

քեւ քեւի տուած լաղքապանծ,
 Արբած վաղուան հին գիւնիովն պայքարին,
 Մեր տրունկներն երգն աստերուն պիտի՛ երգեն,
 Ու ճանաչներն մեր աչերէն քափքրվող՝
 Մութ ալեաց մէջ անհունօրէն մըրրկող
 Մեռոնաբոյր կոյս սանարներ պիտի՛ հիւսուին
 Որոնց մեջը՝
 կախարդօրէն Ձեզ կ'ըսեմ՝
 Խաղաղութեան կոյս սերունդներ պիտի՛ օծուին...

Է

Դալարազուրկ անապասներն պիտի՛ անցնինք...
 Փանգասեսիլ գիւտերհաւի մը նրման

Աւազներու անողորմութեանց մեջ ալ
 Կենսանորոգ մեր գգուանքներն պիտ' քափենք...
 Հաւասացե՛ք գորշ աւազներն այդ անխօս՝
 Սիրք մը ունին, սիրոյ արեւն ալ նրբին :
 Մենք այդ դալկոս՝ մենութեանց մեջ ահա լո՛ւռ
 Խեղճ մահերու սրունքներովն կիսափուռ,
 Մենք անդունդներ, մութ անդունդներ պիտ' պեղենք...
 Բոցեղ լուսնին ու աստղերուն յանդիման :
 Մենք անդունդներ, մութ անդունդներ պիտ' պեղենք
 Ու գերահուր կորովներով անծանօթ՝
 Տիեզերքին գաւթուրիւններն դիւահա՛ր
 Կախարդօ՛րէն կախարդօրէն պիտ' քաղենք...

Ը

Պիտի յարինք յաւերժական կուռներու՝
 Հորիզոնին ծոցն անըսույգ՝ կորսուող
 Լոյս սրբութեան սասրակներուն հետ մեկեղ...
 Դիւահալած արեւալոյսներն գոսացած՝
 Ձիւնափոքորկ մեղկ այգերու պիտ' փոխուին,
 Եւ բրլուրներն սարսրո՛ւն ու ձնադրո՛ղ
 Մեր արցունքներ, մեր ֆրսիմք պիտ' ըմպեն :
 Եւ ծաղկունքներն աշխարհներուն անծանօթ
 Ծրլարձակող խոհերու պէս եղջանիկ,
 Պիտի փքրին, պիտ' բողբոջեն վեհօրէն՝
 Ձի մոզական հեմարտութիւնք իսեալին,
 —Որ անծանօթ աշխարհներուն ոյժն ունին—
 Մերկամարմին ապառաժներ պիտ' փքրե՛
 Ովկեանոսներն իր լեզուէն պիտ' ցամբին...

Թ

Պիտ' ալօսենք անապասներն սարածո՛ւն,
 Հրաբորբոք արօրներով ոսկեգօծ՝
 Հողը պիտի պտղաբերուի՛, ուռնանայ .
 Աստղերուն ու գիւնով լուսնին արցունքէն .
 Եւ դաշտերը անմարդաբնա՛կ ու անհո՛ւն .
 Բուռ մը ցելսի պէս պիտ' շաղենք մեկ մեկու...
 Անոնց բարի նախնայները կենսունակ,
 Շողերու պէս հո՛ն արմատներ պիտ' ձրգեն...
 Ու գաղտնիքներ անհուններուն անսահման
 Գիտակցութեան մեր նայուածքէն ահաբեկ՝
 Տենդաւարսուռ գիշերէ մը վերջ ձիւնուած՝
 Վարդերու պէս սեփ սեւ յանկարծ գունափոխ...
 Պիտի գան ու վարսերն իրենց հերարձակ,
 Պիտ' քափքրփեն ոսկերուս սակ մորթազուրկ...

Ժ

Անապասը մարդկութիւնն է սա դաժան,
 Որ հագեր է պատմութեանը խաբկանքին...
 Որուն ծայրէն բոցերու պէս հեշտագին,
 Մութ գրկանքին վիժածները կը տեղան՝
 Եւ բարձունքներն ասուածներով ջահագարդ...
 Օր մը, օր մը՝ իրենց փառքէն լուսագին,
 Կայծակներու եւ շանքերու հետ մեկեղ՝
 Իջան տեսնել մութը ստոյնն ալ իրենց
 Ուր բազուկնին աշխատանքէն պարտուած,

Հեզ կիներու անեծներուն հետ վիժող՝
 Կը գոռան երգն մրրիկներուն հեռակայ ...
 Որք ցողի պէս հրահոսան ու վրսի՛ս
 Կը մթնէ դեմքն անոնց որոնք միշտ լ՛նու են
 Այդ բարձունքին ասուածներով ջահագարդ . . . :

ԺԱ

Եկե՛ք, եկե՛ք, մենք պիտի՛ պուտնք նոր օրեքն ...
 Պիտի՛ բարձրացնենք վեհ ըսկիւնը նոր կեանքին,
 Գաղափարի ջահերու պէս շողարձակ:
 Աներեւոյթ աշարակին ծայրը չես,
 Որուն անա ըստորսը կ'երկարի՝
 Բացասաններն անկախ իտեային:
 Հոն պիտի գայ՝ մարդկուրիւնը մոլորած,
 Վերջին անգամ բօքուուելով քրտեքն՝
 Մութ նենգութեան փոշիները հրասպ ...
 Ու լուացուած շուշանի պէս մաքրաքե՛ւ
 Ըստեղծելով հորիզոններ վայելիին,
 Խաղաղութեան պիտակափայլ կամարներ՝
 Բուն երկինքը հոս՝ այլ տեղեր երազուած... :

ԺԲ

Պիտի փերենք շղթայները մրրրկոս,
 Ժանտ շղթաներն, բիրտ շղթաներն օրեքնին...
 Ինչպէս վրնիտ հաճանչները արփախայտ,
 Ծաղկանց մեջի ցողէն հիւսուած լոյս շղթան:

Պիտի պատենք շղթաները մրրրկոս,
 Որք մութին մեջ նրկուղներու գարշահոտ,
 Յաւեն նիհար բազուկները կը փերեն՝
 Ինչպէս բոցէ մանեակները աղամանդ,
 Էգ բազերու պարանոցներն ձիւնային . . . :
 Պե՛տք է փերի շրջքան մահուան ու ցաւին ...
 Տնակներն ու խրնիքները կաշկանդող՝
 Ու բարձրանայ արգանդներէն ըսուերոտ՝
 Գամիներու խոյանքին պէս բոցավիզ՝
 Յաւերժական ալիւուներն սուրբ ժրպիւն... :

ԺԳ

Երգիս առջեւ բոցացայտ ու առնական,
 Ջիւնջ ջուրերն ասղերն գրկած պիտի՛ պառկին .
 Ու մրրիկներն անապատին չարչրկուած՝
 Աւազներու անհուննին մեջ պիտի՛ մեռնին:
 Թափքրփելով ովկեանոսէ ովկեանո՛ս...
 Համբ ու անխօս կոհակներէն կասաղի՝
 Չը հասկցուած նըպասակներն իր հրգ՛որ :
 Եւ բնութիւնն այսպէս գիշեր մ'աստեղագեղ
 Իր արգանդին գաւակները քափառիկ՝
 Մեկիկ մեկիկ իր բեւիւն տակ պիտի՛ ժողվէ՝
 (Մեռնող հեծներն ու անուրջներն երերուն)
 Այսպէ՛ս, այսպէս խաղաղութեան մեջ՝
 Փոքորկայից աղեհքի պէս ըսպառուած՝
 Վեհ գարբօնքը գոռանք մարած գանկերուն... :

ԺԳ

Տիե՛զրական մեր հրաշխոս վազփին սակ,
 Հանրասունեկն՝ քիարանեկն՝ ծուխերեկն՝
 Կածաններեկն, հին նայուածփի պէս նիհա՛ւր
 Գիշերին սեգ ու անձանօք պահերուն՝
 Ըսկիհի մը պէս քմակա՛ն, փերուա՛ծ...
 Իր քուրօրեկն խաչուած մարմինն պիտի՛ բերե՛...
 Ու միասին ուրուականը անիծուած .
 Աղետդուրեանց բուրումներուն մեջէն խո՛ւլ,
 Տիեզրական մեր հրաշխոս վազփին մեջ...
 Իր անեծփին հաւասամը պիտի՛ դրկե՛...:
 Եւ սա ծուխէն խունկերու պէս սըլացի՛կ,
 Կաքի՛լ, կաքի՛լ ասուածային շունչի պէս՝
 Ուռիներու պէս՝ կեանքերը պիտի՛ փրուուին...:

ԺԵ

Հո՛ն կը սեսնեմ ո՛ն վազփիս սակ բոցեղէն
 Մահասարսուռ սաժանփին դեմ պարսրած -
 Վաղաքարեամբ բազուկները ջըլապինդ...:
 Ու ժայռերուն կողերն ի վեր սըլացիկ՝
 Սեգ ամպերուն երազանփովն արբեցած,
 Կ'ելլե՛ն կ'ելլե՛ն սե՛ւ զըրկանքէն ամրապինդ,
 Գիծով վազուն ըմպումովը հրաշխփին՝
 Բայց կ'իյնան —

նանկերն ու սիրսը վիրաւոր՝

Ո՛ն կը սեսնեմ ջահերուս սակ քմական,

Մարտիրոսուած բոլոր գանկերն անցեալին
 Որ ըղձանփովն ինկան նախուս հեռաւոր
 Ո՛ն անո՛նք են, անո՛նք բռնած սալիղնին...
 Շանքես փրկուած ամբոխներուն կ'ըսպասեն,
 Որ ա՛յ երգեն խաղաղուրեան ալիուն...:

ԺԶ

Հին բերդերը՝ բերդերը հին ռազմակա՛ն
 Որոնց սուգին մեջ հին դարերն մարեցան:
 Անոնց ուժեղ բարձունքները լուսածիր՝
 Չինկան խորերը անդեղոց ամենի,
 Միևհեւ արիւնն բորբ մարդկութեան մը վայրագ
 Ոսկեփանդակ օձերու պէս լափլիզող՝
 Ջրուիծեցան անդունդներուն մեջ քափու՛ր:
 Անո՛նք, անո՛նք, անա՛ անա՛ կը կանգնին
 Գրքուրեան ասուածային անուան սակ՝
 Երկինքներուն սրբութեանց դեմ անսպա՛ռ,
 Որոնք կ'ուռին արգանդի պէս երկձընունդ .
 Արգասաւոր քրտինքներէն լիաքու՛ռ,
 Ուր կը հեղուն՝ սառապանքէն օծեալներն...
 Հացի մը դեմ, ա՛փ մը սե՛ւ հող գնելու...:

ԺԷ

Նո՛ր բերդերը՝ բերդերը նո՛ր գրքութեան
 Ծրխակուսակ երկինքի մը սակ մրքին,
 Առիւծաբաւ կորովով մը անվախնան

Շրկանիւննին հետ երկարի հրաշք
 Ալ կ'աղօթեն ասուածներու մ'անձանօր՝
 Ասուածներուն, ասուածներուն որ մեռան...
 Փոշեքարա՛ն անհուններուն մէջ անգոյն:
 Երբ ալ տեսան աւետարանն որհրեսառ
 Իրենց բոլոր սեւուքեամբք բանդակուած՝
 Հոն դիւահար մահերուն մէջ ողջակէդ,
 Ասուածներուն, Ասուածներուն որ մեռան...
 Երբ երկարք երդումով մը քրտական
 Ուխտեց անոնց՝ յաւիտենից անունով,
 Լիւածներուն մահերգները որոտայ...

ԺԸ

Արեւուն սակ՝ սակն արեւուն սօրազի՛ն,
 Բաղդի նիհար նամբողներուն մէջ սմած,
 Արիւնաբոյր օծեալները անեծի՛ն՝
 Յոյսին անո՛յ՛ տրագներուն շուփն սակ...
 Ալ կ'ունկընդրեն սաղմնաւոր՝մին գէջ ցաւին...
 Մինչ բոցածին հիւլէները երկարին,
 Դալկոս, անձեւ մորթեալ վրայ կը փրփրին...
 Քրտիւններու հետ կուսական՝ գրկուած՝
 Յամկեցներով կեանքին երագն հեռաւոր...
 Եւ գլուխին բաղեղի պէս առկախուած
 Պողպասներէն զո՛ւր գրբուրիւն կը հայցեն:
 Աղօթքն իրենց մինչ ծուխին հետ հեռարձակ...
 Կ'երբան հեռո՛ւն անապասներն ամայի՛,
 Պասանները՛, պասանները միշտ հիւսելու...

ԺԹ

Ի զո՛ւր ի զո՛ւր առջեւ անա՛ կը ցցուին,
 Անուշաբոյր խնկումներով օծանուած,
 Որոնց՝ ասդերն իրենց վարսերն են տուեր...
 Ասուածներուն խարդախանքին նենգամիտ...
 Որո՛նք, որո՛նք, արշալոյսին առջեւէն՝
 Աղամանդէ սափորներով շողարձակ...
 Համբուս վրայ սոսափներով բզբեսուած՝
 Ինձ կ'երկարեն իրենց ժանգոս նեկարք:
 Ի զո՛ւր ի զո՛ւր առջեւ անա կը հեղո՛ւն:
 Կուսածաղիկ հրմայիները գունագեղ՝
 Անապասիս մերկութեանց մէջ հրկիզուած՝
 Կը մերկանան հոս երջանիկ ժրպիտով,
 Ջրնափանդակ մարմիները կուսագեղ՝
 Եղեմական պարզութեամբ մը իմ չորս դիս...

Ի

Անա՛ անա՛ կը բարձրացնեմ եղջիւրբս...
 Մինչ՝ անհունն, մինչ՝ ասդերը հեաբորբ՝
 Պիտ՝ քանդեմ եօրն անգամ եօրը դար ամբողջ
 Ոճրափանդակ ճանարները կեղծիքին...
 Կըսասուններն քաներորդ հեգ դարո՛ւն...
 Պիտ՝

խոյանամ միշտ շանրագեղ սրլացնով՝
 Ո՛ւր եղբայրներ, ո՛ւր դո՛ւք ցաւի օծեալներ՝
 Անհունակեք սեգ որմերը սա՛ նեկոս,

Մեր կասաղանքն միգամածներու նրման՝
 Ահամբուռնջ անհուններէն դեպի վա՛ր...
 Անապասներ անապասներ մե՛նք սեղանք...
 Անապասներ անապասներ պի՛ս՝ սեղանք՝
 Մինչեւ որ օր մ՛ խաղաղութեան սաւղին հետ՝
 Արշալո՛յսներ, արշալո՛յսներ մե՛նք սեղանք...

ՈՎԿԻՍՆՍՈՎՆՆԵ ՀՐԱՆԻՐ

Փրփրակուսակ ալիքներ մութին մէջ ինձ խօսեցան,
 Սասունները իրենց ժանձնո՛րն ըմպեցի դառնօրէն:
 Փոքրկում մը կասաղի գոռ ձայներով երբեքն՝
 Մեկ մեկ վագրեր կը դառնան, փրփուրներով ողբաձայն
 Կը մըռնչեն բարկահայր .
 Համբոյրին հետ ալ լուսնին՝ կ'ըլլան մէյ մեկ հառապայր...

«Նկուր,» ըսաւ ովկեանը, «նձդեն հիւանդ պասանի,
 Հեռուներէն ես կուգամ, ափունքներէ վիրաւոր .
 Լանջփս սակ կան բիւրաւոր գաղտնիքներու մեծ ժրխոր՝
 Սարսուռներով ցուրտ ձմեռան՝ ու պատկերով գարնայնի՝
 Պղտոր ջուրերն արիւնոս՝
 Ես կը բերեմ ինձի հետ, Արարատէն հեզ ծանօթ...

«Մռայլ կրնիք մը զարկին անցնող դարերը հակփս,
 Ինձի տուին քամելու, լացի ըսինքն յաւիտեան...
 Անհորիզոն քեւերուս բրոնխիքներով անսահման.
 Աշխարհի չորս անկիւններ՝ քափառական ըրին զիս .
 Մարդկութիւնը դարերով՝
 Խնկարկեցին իմ առջեւ, իրենց պաշտումն ու գորով...»

Ու ես Տեսայ դառնօրէն, Տեսիլները բոց կարմիր՝
Որ հրդեհներ յուլօրէն ցից լեռները ձիւնապատ,
Կանանչ դաշտերն երեկի՝ դարձած մէյ մէկ անապատ՝
Արեւուն սակ կ'երազեն, ծպտազգալի կարեկիր . .

Տխուր քաղձո՛ճ լալագի՛ն . . .

Լուռ հայհոյանք մը ունին՝ հանդէպ ժպտող երկինքին . . .

Յարաստան սաւիղիս լարերուն մէջ մահաբոյր,
Բեւեռներուն կը նիրհեն ցուրտ համբոյրները սարսուռ՛ւն
Ու երգերը սարփագին լուսանրժող փերուն,
Գաղտնիքները ալ քագուն Արեւելքին անհամբոյր՝
Ու արիւնոտ պատկերներ . . .

Ողջակիզուած ազգերու ամայններէն պէներ :

«Երկիրներէն ես անցայ ուր ամայք մը կը նիրհեր,
Կտոր կտոր ժայռերն ալ սարսափներէն անաբեկ՝
Հեռուներէն կայծակող որոտումները բեկբեկ,
Սկան քաղել սրտիս մէջ իրենց յամբը հառաչներ:
Ո՛չ ցաւ ունին, ո՛չ ժրպիտ,
Իրենց կոչէն այրած են՝ քաց մամուռները վրտիտ . . .

Ալիքներս իմ եղան՝ անկողիներ ձիւն փրփրո՛ւն,
Սիրահար մը կարծեցին այդ շիրիմը անսաման . . .
Հարտերն որոնց կուրծներուն կուսեղ ծոցը ձիւնանման .
Համբոյրը կայ՝ պիղծ սուրին պէս սարփատենջ շրթներուն
Որոնց մեջէն շիք առ շիք՝
Իյնող արեան կաթիլներ կ'ըլլան մարմար կրահիթ . . . :

Սեյ՛՛՛՛՛, ահա կը բերեմ Ձեզի մէյ մէկ սիրահար.
Չարդարեցի խընամով անոնց վիզեր կաթնաթոյր՝
Ու հագցուցի Չինական մետախներով լո՛յս, բոսոր
Ու Սեյլանի փարերով՝ պրտակներ ալ լոյս գոհար .
Ու հնդկական սուրբ ջրով՝
Անոնց ոտներն օծեցի, վայրենական գորովով . . .

Թափուն խորքիս մէջ դրի մարմինն անոնց կաթնաթոյր,
Ու պորտերուն մէջը խոր՝ ադամանդ մը քաղեցի—
Աստուածներու աչերուն բիւրեղացումը լացի . . .
Անոնց առջեւ խնկեցի Ափրիկեցիին խնկաբոյր,
Համեմները սիրախանձ՝
Աստղերուն հետ հրաբորբ, կապոյտին դեմ անքափանց . . .

Սառոյցներուն ալ ամբիծ ներմակովը լուսափայլ՝
Ուր հանգչած են երկնային սուրբ ժրպիտներ զրգուանքի,
Նւ որոնց մէջ կը նիրհեն լոյս ծուկներ երկինքի .
Աստուածամօր պատկերիս պէս կը սպասեն անայլայլ՝
Հարսենական ժամերուն,
Տարիներու կարօտ աչերուն մէջ երազուն . . .

Ահա այրող սանարին անօրները ոսկեկո՛ւռ
Գրբի բերքեր որբենի ու խաղերը բոցակեզ՝
Օծումն իրենց խնկաբոյս կը մրրբրկի ֆեզի պէս . . .
Պրկուծին մէջ հասցունող աղիքներուն ամրակուռ,
Մինչ՝ դառնան ցոլք մը վրտի՛տ,
Կեանքներուն պէս կաթկրթին՝ մահուան ծոցը շիք առ շիք . . .

Արեւմուտքէն ես անցայ, ամուսններէն անտարբէր
 Ուրեղ ոսկի հոսանքներ՝ հորիզոններ են գրկած .
 Երբերէրք անոնց սեւ, մրշուով է պարփակուած՝
 Ու ալ հոն տեղ չեն ձայներ, աղաղակներ տարուբեր :

Հրդեհներն ալ կարմրաշող,
 Չեն փախցուններ սոսկումով՝ անոնց գուրբէն գեթ մի շող :

Բերին ինծի մութին մէջ հեղեղները գահավեժ,
 Դիակներու կոյտերը այրուածքներէ մամուսպատ:
 Ուրիշ համբոյր չեն հանչուար՝ իրենց շրթներն անարատ...
 Բացի սուրին գրգուռնէն, որ տուաւ բոց ու վրէժ .
 Իրենց աչերն ալ անբիծ՝
 Սոսկումով մը ըմպեցին արհամարհանք երկնից :

Կողերուս մէջ երբ իջան, փոքորիկներ դիւային՝
 Ըզգացի որ երկաթի կրտսումներն արնայի .
 Դող մը դրբին արտիս մէջ . իրենց ժանգեր անայի,
 Որուն փրշոռող ծոցին տակ՝ գրլուխները խոնարհին...
 Ըզգացի որ դարաւոր՝
 Դաւաքս իյնող հերոսին, ժանգած սուրն եր արնածոր...

Գուցէ գտնես իմ մէջս աղջամուղջիս սրգաւեր
 Քրշուո՛ղ, տարուո՛ղ յարգանքի ծալերուն մէջ դիւահար .
 Քրշուած վանդակն կագաւին՝ աղաւնիներ նետահար՝
 Որ հոգիդ օր մը գրգուռեց, անոնց հեծծող վա՛ռ երգեր .
 Ու մանկութիւնդ ալ բերե՛ւ...
 Անոնց անոյշ երգին մէջ՝ բերեւ անաւ հոգեբեր...

Փոքորկեցաւ հիմներէն սե՛ւ ովկեանը հոլանի...
 Յառաջացաւ վեհօրէն . դանդա՛ղ, սրկար քայլերով
 Իր փրփրումին մէջ տեսայ, մահուան հրմային ու գորով...
 Մինչ՝ կ'ըսէր ինք գոռումով. «Գուցէ օր մը գարնայնի
 Բերեմ արտիդ մրթալա՛ր .
 Վերակենդան հորիզոն, արշալոյսներ բոցալառ...»

ՊԱՆԳՈՒԽՏԻՆ ԵՐԱԶԸ

Լոյսն իր մահը կը ծրծեր. մութին դժնէն ըստինքէն,
Հովն իր երգը կը հիւսեր ծառերուն մէջ մըքամա՛ծ
Չոր սերեւներ կը բռեր դէպի ծովը ցամաքէն,
Ժայռերուն մէջ կը փրօրին ալիքներն հրմայուած,
Որ կ'ակօսուին լուսածիր երկինքի բոց սաստերէն:

Ամէն անկիւն կ'ողողէր՝ լուսին բոցը հոյակապ,
Ծովն ըսուերով կը լեցուէր խիս ծառերէն երկնաւայ:
Ալիքները ծրփծրփո՛ւն հանդա՛րս ոտով անբժսապ,
Լուսինն աղուոր գրգուանքին մէջ՝ կը մոռնան իրենց լացը
Աւազներուն մէջ կ'ըլլան, մէյմէկ բոցեր հրբասապ:

Ծերունի մը դողողո՞ւն, ժայռերուն սակ ապահով .
Գիրկը ինկած անալիք՝ անուրջներու մեղմօրօր...
Կը դիտէր ծովը սքծոյն, անդորրանքը այդ անհով:
Կուգան կ'անցնին առջեւէն, հորիզոններ հեռաւոր...
Քարին վրայ գլխահակ երազեց մեղմ գիւերով:

Աղուոր, սիրուն պատկերներ կը յաջորդեն իրարու...
Լուսանշոյլ երերներ հո՛ն կը բացուին իր առջեւ,
Հո՛ն կը հալի մոմի պէս, ամէն նայուածք անարկու,

Տրխո՛ւր, անհո՛ւն պարապը անդունդին ու իր միջեւ,
Լայն համբայ մը կը դառնայ, հորիզոն մը սերերու...:

Ալեաց վրայ կը նետուի, աննաւակ ու անուղի,
Կը նեղէ խոր անդունդներ, իր կարօտը արփաքել:
Կը սաւառնի ու կ'երգէ իր մեներգը կասաղի՝
Իր իղձերու նաւակը, պարզած երկնից հոյաքել...
Իր շրնչայեղց լանջփին սակ՝ ովկիանը կը խաղաղի:

Իր սենչերուն բրոշքոյ յիշատակներ բել կուսան .
Իր ծիծաղէ արցունքներ, լուռ ովկիանը կը բրջէ,
Քարել կուսայ միշտ անցնող գոռ՝ հովերուն ցիրուցան,
Հոգւոյն առջեւ իր բռնող, բռնիչն անոնց ոչինչէ,
Հսկայաշէն փրփուրներ՝ կուսան իրեն ապաստան:

Հո՛ն չի սարսուար իր հոգին, փրչող հովէն ցրտաշունչ՝
Ո՛չ ականջն իր կը լքէ, գոռումներն իր անդադում,
Ո՛ն կը կտրէ, կը սուրայ, իր նայուածքը անմըռունջ՝
Որուն ծոցէն արիւնող ցոլքեր, հուրբոս ու սրտով՝
Կը սարսըղեն, կը սանին, իր կարօտին յետին շունչ:

Օրեր ամբողջ կը սեւէ իր խոյանքը մըրբկող .
Ու կը բացուի իր առջեւ, մի հեռաւոր հորիզոն...
Չեղբերուն սակ կը փերին՝ այգին ցոլքեր ոսկեւող .
Կանանչաւէս կ'երկարին, ժայռերը լուռ ժայտող հո՛ն .
Ժայռերն ափին կը գրկէ՝ բողած ալքեր փոքորկող...:

Ու կը բացուին իր առջեւ, հորիզոններ կապուսակ...
Հո՛ն կը սեսնէ սարսուացող ամպերու մէջ սրտօրօր,

Կրկնեանոյք մաան՝ն մրց սուրբ ցոլացում մր յսակ
Հայրենական սունեռու երդիկները հեռաւոր... :
Դըղըրդում մր անծանօթ կ'սկսի իր լանջփին սակ:

Յուպը ձեռքին պանդուխտի փոշիներու մեջ գունաս,
Կը բափառի անգիտակ, ոլոր, սրկար փայլերով.
Հայրենի մեղմ սիւսերուն՝ կրգգայ համբոյրն իր հակաս
Կ'առաջնորդեն իր հոգւոյն երեկի խանդն ու գորով.
Ու զինք անոնց կը կապէ մանկուքիւն մը անարաս:

Պեճ է կտրել ու անցնիլ անապասներն այդ դաժան
Ու այժեամի ոսփերով այդ լճոները դիմացի:
Պեճ է արծիւ մը բլլալ իր ցաւերով անբաժան.
Ու խոյանալ լեռն ի վեր որ երկնից դէմ կը ցրցի,
Փայտին վրայ ջախջախել, իր սեւ հոգին դրուծան:

Ահա կուգան սրսօրեն տեսիլները անցեալին
Շասնց խամրող՝ անհետող՝ ծաղիկներու պէս վրտիս:
Մոռացութեան ֆառսին անդունդներէն կը փայլին...
Սերեր սակայն անվրբար իր հոգիին մեջ վրնիս:
Պասրանկները երեկուան ժրպիտ կ'ըլլան կը հալին:

Հագիւ փրփրիլ ըսկսած էր իր գարունն դեռասի,
ձամբայ մ'երկար արիւնոտ, ձիւնին սակէն տեսած էր,
Իր լանջփին սակ կերտուեցաւ, սեւ հոգի մը պողպատի
Մօր մ'արցունքը երկնային, պաղասանքը ալեհեր,
Չը կըրցաւ էտ կեցունել նամբայներէն պանդուխտի:

Հիմակ մագերն իր եղան մեյմեկ ձիւնի նառագայք,
Շասնց հողը գրկած է մօրը ձեռքը խնկաբոյր:
Յիշատակը արբենի՝ իբրեւ անոր խրդնի խայք,
Կը մըրագնէ իր հակաս ու աչերը անհամբոյր:
Գըլխուն վերեւ կ'երեւայ փոքորկում մը բարկանայք... :

Կ'անցնին անփոյք սուլումով, գարնան հովեր զուարթուն
Լեռներու սեւ կողերէն, կը հեռանայ կը փախչի,
Հեռուներէն կը հասնի գոռ եփրատին դըղըրդիւն:
Ու իր հոգին տարօրէն լեռանց հետ կը կամբոջի՝
Ռոնց ծոցէն կը լսուին, հովուի երգեր եռանդուն:

Ո՞ն կը տեսնէ հո՞ն, հեռո՞ւն, մըբուշներու մեջ բաղում
Փըջող գեփիւնք կը բերեն առկայձ ծուխը գիւղերուն:
Քայց ա՛ն ինչո՞ւ դադրած է մեղմ ձայները երկնաւայց...
Որ կը բաղեն առտւան արեալոյսին հետ ժրպտուն
Բընուրեան խոր անսահման իրնարին ծոցը անլաց:

Կը դըղըրդի սխրօրէն իր սարսուցող հեզ հոգին,
Քսան տարուան կարօտներ, հո՞ն կը չորցնեն ուղիտօրէն՝
Քսան տարուան արցունքներ իր հոգիէն կարողին՝
Քսան տարուան համբոյրներ կ'ըլլան հեծ՛եր համրօրէն՝
Ու շուքի պէս առջեւէն կը կորսուին կ'անհետին... :

Դրացիներն իր գեղջուկ, բողմ գուրանն ու արօր,
Դեպի իրեն կը վագեն եղբայրական գրգուանով:
Խուրձ մը ժրպիտ կայծկրտուն, արեւուն սակ մեղմօրօր,
Կ'օձեն դեմքն իր փոշեղից գորովներու արցունքով:
Կը բեւաժի ետքեամբն իր հեզ հոգին վիրաւոր... :

ձամբայներեն ամայի եզերհներուն վրայ լուռ
 Խոր երազող բարսիներ իրեն դառնան ժրպսի պես:
 Դեմքին վրայ ամենուն ժրպիսներ այ ջինջ մափուր
 Մբուռներու ընդմեջեն զինք կը գրկեն սիրակեզ,
 Ու բսուներեն սերերու, կ'ողողեն սիրք բափուր:

Ո՛հ կ'երեւի ամբոխը գիւղին ճամբէն հեռակայ,
 Կ'անապարեն ամենքն այ մեկզմեկէ շուտ առաջ...
 Գորովի խունկը ծրխեն անոր առջեւ որ կուգայ:
 Յառաջացող ամբոխէն չը լուռի ո՛չ մեկ հառաջ,
 Ու կը կարծեն հո՛ն տեսնել վեհ դիւցազուն մը հսկայ...:

Ու անոնց այ ետեւէն գիւղին հարսները խմբուած,
 Դանդաղաբայլ կը բալեն մեկմեկ սափոր ձեռներնին,
 Ոմանց մեջ լեցուած է լուսնադբիւրին ջուրն օծուած
 Միւսներուն այ մեջը եօքը սարուան բոց գինին,
 Կարօտով մը լըւալու իր ձեռ ոտները յոգնած...:

«Կուգա՛մ, կուգա՛մ,» կը պօռայ ցուրտ քրտանց մեջ ողողուն,
 Իր գոռ ձայնէն կը զարթնի... ծովը կասդած է հիմակ,
 Անդունդներն աւելի խոր ու լուսնին աչքը փաղփուն...
 Իր խաբկանքին մեջ սրխուր, զինք կը դիտէ իսրուանակ,
 Կրկնքսի լալ սրղու պես յուշերու մեջ ծրփծրփուն...:

ԲՍԺԱՆՄԱՆ ՊԱՀԵՐ

Վերջալոյսն է կ'երկարի բայց դեռ լոյսը չի ցնդիր.
 Մեկիկ մեկիկ կ'արիւնին սեւ ամպերը ծնրադիր՝
 Օրհնենքի պես կ'իջնէ վար անդորրանք մը շուտուն:
 Առուակները կը բերեն վարսերն իրենց լոյս փրփուրն,
 Ու հեծծումով մը կը բափեն հողին գիրկը լամբընքաց...
 Ռոնց երգերը կ'ըմպեն հովի դռները մեռակեաց:
 Խաղաղութիւն մ'անսահման օծումով մը օրհնենքի.
 Մօրքս լրոին կ'ունկընդրեն որ նստե՛ր է աղօթի՝
 Ոսկրուս ձեռն է սարածե՛ր պարապուրեան ահաւո՛ր...
 Ծունկը քարին է քամեր սուրբ ներքնջումով մը հրգօր...:
 Անխօս միանակ բայց սակայն իդձեր քոչին անբուկ,
 Իր հոգին այ կը հասնի այդ աղօթին հետ անուր:
 «Ասուած...»

քոչի իր շքնէն, վրկայ եղիր արցունքիս՝
 Յուզումներուս իմ անհուն՝ մեջն իմ փրլած հեզ լանջիս,
 Հորիզոն մը անձանօք աչքիս առջեւ կ'երկարի՛...
 Ուր առկայծուն հոգիիս վերջալոյսը պիտ' մարի:
 Հայրենիքիս

վրժին պես որ ցաւին ձիւնն է պատեր,
 Նոյն պատանքով կը գոցուի իմ հեզ օճախս այ անտեր.
 Հոն կը տեսնեմ ես հեռու՛ն, այդ սեւ ճամբան ահարկու.

«Բանի անգամ ես լացի բուի մը պէս ողբերգու:
 Երբ հոգիիս հասորներ յանձնած ես սեւ մրբիկիին՝
 Համբոյրներով հեռացան այլ անեծով հայրենիին:
 Գոցէ աւաղ իմ աչեր նակասս ահա մրբընցաւ,
 Թող չըսեսնեմ սարիներ իբրեւ մէյմէկ խոր անձաւ,
 Որոնց ծոցէն ահաւոր յիշատակներ ձողահար
 Պիտ՝ յարձակիւն բըզըկսել իմ հեզ հոգիս դալկահար
 Գաւանանի նանկերով մինչեւ խորը արիւնոս:
 Երկնցուցիր ձեռնդ ինձ, ցուց'ցիր նամբայ մ'անձանօր
 Գուցէ փոս մ'ալ փորեցիր ծովու մը խորն անհասակ՝
 խաչ մ'ալ սրեսկ կախեցիր, իբրեւ պան'պան հրեշտակ,
 Ահա կ'երբամ այդ նամբէն, բայց քեզի ինչ որ ունիմ,
 Յաւեսս միայն կրնան լալ սա՛ ալեհեր մազերն իմ:
 Վերջալոյսին նայեցաւ իր ձեռ հոգին արնաբամ,
 Որուն ոսկի ցոլերը շիկնեցան վարսուն անգամ...
 Դեմքին վրայ իր ժրպտող ուր չէր ժայթեր դիւային՝
 Ամայացաւ սնակներ ու սեւ մազեր հագան ձիւն.
 Դեպի բըլուրն խոյացաւ մուրին մեջէն յորձանուս՝
 Ուր կը բոլսէր աղբիւր մը հին մամուապաս ու ժեռուս
 Փրփուր փրփուր իր գրկէն լեռան սաժանքը խորունկ,
 Կուգայ օձել հեծծումով հոն սեղ նիրհող քար ու սունկ.
 Հակասն անգամ մ'ալ օձեց հոսող ջուրէն կարնագոյն
 Կարիլ կարիլ ցանցընեց վրան հուրհոս իր հոգոյն:
 «Բրտիկներուն իր հոսող աղիութիւնը գինով,
 Լըւաց քարերն անգգայ իր նակասին արիւնով:
 Վերջալոյս է:

Բայց դեռ լոյսն աղբիւրին բով կը հեծծէ
 Հոսող ջուրին համբոյրը մէյմէկ պասանք կը հիւսէ:

Տարիները քսնաթոյր ջուրին ծոցէն քեւաբէկ,
 Իրենց ծոցէն չը սըւին կեանքի կայծ մի ո՛ն երբեք...
 Մայրս ցողով մը օձեց իր խոկացող հուր նակաս՝
 «Կ'երբամ», գոչեց, իր հոգին անբժուրեամբ մ'անարաս:
 Երկնից կամարն եր պասուեր՝

Կոյրի քաղաքն անպասում,
 Բարեկամներ կը գտնենք մեր երդիքին սակ սրտում...
 Լըռութիւն մը անսահման կաշկանդեր է հոգիներ
 Յաւն է միայն կը խօսի իր լեզուովն ալեհեր:
 Արհաւիրքն ալ կը խուժէ մութ անկիւնները ամբողջ,
 Առաստաղներ մըրոսած հեծծեն ձայնով մը դողողջ՝
 Տունն է բոլոր մերկացեր ու կը խոկայ միշտ լըռիկ...
 Կարծես կ'ըսէ կանցնի այս՝ ինչպէս անցնող փոքորիկ:
 Շաբաթէ մը ի վեր է

Կապեն բեռներ անողոք
 Մեր դագաղն է չեն խորհիր կը փայլալայն միշտ անհոգ:
 Մութն իր ամբողջ սարսուռով մեզ կը գգուէ մահաբոյր
 Չենք ըսպասեր ալ քրքունն համբոյրներուն ցայգանոյ՝
 Կուզենք սեւեն յախեսան սուրբ պահերը այդ անոյ՝
 Յանկարծ հեռուն հաւնոցէն աքաղաղին ձայնը սուր...
 Հեռուներէն կը հոսի մեր սրտերուն մեջ քափուն...
 Վախն է, անա կը քրքուայ ու սոսկում մը ահալի.
 Կասաղութամբ փոքորիկէ մեր անուրջներ գրգուելի
 Գաւանանի հոգի մը այդ ձայնին մեջ երկարող՝
 Մեզի կուգար ըսելու քէ այդ նիչը գայարող...
 Հագարաւոր սարիներ առաջ անգամն ալ հրգօ՛ր
 Ասուածութիւնը մասնող կոյս յիշող մը մեղմօրօր...
 Արեալոյսն է

Կը բացուի՝ իր քեւերով լոյս, օծուած,
 Կուգայ ձեռներն իր լուալ լացերու մէջ լրճացած,
 Հոգիներու մէջ մենիկ պահ մը ժրպիտ մը բլլալ.
 Վերջն ալ անոնց աչերուն մէջ տրդու մը պէս ողբալ.
 Պահիկ մը վերջ՝

յամբօրէն կարաւան մը սրտայն՝ յգ...
 Լաշակներով ծածկուած խորհուրդներու մէջ անյոյս
 Մայրս առած մեջտեղինն քահանայի պէս հեզ...
 Տայու կերթայ հրածեւտ՝ արցունքներովը դէզ դէզ
 Մեկ դռնակէն միւսը միտ կը դառնան անձանձիւր
 Ու աչերնին կը չափեն արահետները անձիւր,
 Յետոյ դրան մ'առջեւ կանգ առաւ որուն շէմին մէջ.
 Մամիկ նստեր կը խոկար բիբերուն խորն բոց մ'անշեջ
 Դար մը ամբողջ իր ետին աւերակաց դէզերէն,
 Հոն բողած եր իր բողը՝ ամուսինն ալ տրտօրէն՝
 Բայց ինք ահա կը կանգնի մահուան դէմը անայլալ...
 Ու կը չափէ անեծձով աւերակներ քայլ առ քայլ
 Գիշերին մէջ

ան մերք լո՛ւռ նստած քարի մը վրան,
 Երկինքի դէմ կը փրփրի, ովկեանոսի մը նրման...
 Ռուն գիտեր անբսոյց կայ քսեղծիչ մը միտ վեհ
 Քանի անգամ աղօթեց՝ քանի հոգին իր նրժդէն,
 Մամիկն շքեց իր գլուխն ու աչերը մշակոծ
 «Գնա՛». գոռաց, իր ձայնը սրտին մէջէն արեկոծ,
 Հեռու մահէն աւերէն օտար ափերը գուարք.
 Մեզմէ առաջ հո՛ն գացին զակրները մեր լոյս վարդ:
 Ըսե՛ իրենց քե հերու հոս մեծ չղջիկ մը վայրի
 Սեւ արեւներ հոսեցուց ու մեր արեւն կը մարի,

Կասղած բոց մը մրկեց ամբողջ քաղաքը չննալ:
 Մեր այգերը փերեցան

մենք ալ չունինք մթնաղ
 Մեր երդիքներ այրեցան իբրև լոյսեր յեղակարծ,
 Երագէն ետ գիշերուան տեսնեմ պատան մը յանկարծ՝
 Այն օրէն վեր ալ ահա՛ քոյր լուսինն ալ վարսագեղ,
 Իր համբան է կորուսեր ամպոց ետեր սգեղ
 Գնա քե,

հա, խուրպան, դողդոջ լոյսեր երկնից՝
 Շիջերէն ու հոն վառին հոգիները մեր ամբիծ,
 Մեր գլխուն վրայ փուլ եկաւ տանարները խնկաւեհ...
 Պիտի գա՞ն օր մը տեսնել այս աւերները յաւեհ:
 Գնա՛ քե հա՛ ձագուկ՝ մեր երկինքները պայծառ
 Իրենց մասղաւ սիրազուրկ հոգոց համար հրավառ,
 Դաւաճն մէջ մեր տուներով մէյ մեկ մեկե տանեցին...
 Ու շուրջերին շարեցին կտրուած մէյ մեկ քսիւնք,
 Ուրկէ օր մը ծրծեցին իրենց կեանքը լուսադէմ՝
 Մեր ողբերով ուռնացան ո՞ն կը յիշեն չը գիտեմ...
 Ու աչերն իր կ'արունին մահաւերուկ գովութամբ,
 Ռը դար մը անցուցեր եր բայց ոչ օր մը անամպ:
 Հեռուներէն կը բերէ...

դժնեհ սիւզ մը անալվկ.
 Ճարնասիւնը կառերուն գեր ձիերուն խաղալիք:
 Ռունց բաւեր յաղթական, կը ծրփային անգանգա՛ւր
 Սեզ վիզերուն վրայ խորխոս փրջող հովէն առաքուր:
 Լոյս հեղեղ մը կ'սօզուի՝ մօրքս նայուածքը անբաւ
 Վերջին սարսուռ մը կ'ըմպէ ու նակասն իր մրքնցաւ՝
 Հոգւոյն մէջէն Ան կուլայ իբրև մթնած հորիզոն

Անուրջներով անձանօր դառնան աչեր դեպի հոն:
Ամբոխն անա՛

կ'ընթանայ, լուռ փայլերով անբժշակ,
Որոնց դեմքն է ծածկուէր փոշիով մը հրասապ:
Ուռնեին ալ կը կրկնէ իր սեւ լացը հինաւուրց,
Հողին ծոցէն կը խլէ հո՛ն. խոկացող սեւ անուրջ...:
Տունն է անա պարպուէր, փարակոյսը այդ անշարժ,
Մոռացուքիւնը կ'ըմպէ սեսիլներուն բիրտ, անվարժ:
Իր ծոցն անդունդ մ'է դարձեր ու հոն փամփն քարկանայք,
Իր բեւերէն չի ցաներ արեւներէն ճառագայթ՝
Կը մրոքնչէ կասաղի սեր չունի՝ ո՛չ լոյս մը ջիւնջ՝
Ո՛չ զարուն մը կը բերէ ո՛չ ալ ձմեռ մը ոչինչ:
Միայն բեւն իր կը պրօկէ կասուին աչեր կարմրաշող
Որ ոտներն իր միտս ծալլած, խրտեսակին գերին է մաշող:
Գրան վրայ կը կախուին որբին հիւղերը վրտիտ
Որուն գինին կաս կարմիր ուներ մեր լացն ու ժպիտ,
Ու կը խորհիմ քէ ասոնք պիտի ծըլին միտս անխօս
Ու մեր սան մեջ պիտ' ապրին սերեւները անոնց գօս...
Որոնք պիտի սանի հոն փոքորկող հով մը հրէտ,
Անդունդներուն մեջ սեղը նիրհեն մեր սերն ու վրէժ...:
Օդին մեջէն

ո՛հ վերէն աղանիներ անմրոռնջ՝
Մքնուորսը կը պասմեն իրենց նեժով ցրտառունջ
Կը փոքորկէ հեգ սիրս յիշատակ մը սեւ ու բիրտ
Ո՛հ անոնք են կը ճանչնամ երբ օդերուն սառնասիրտ
Իրենց խոնջած բեւերով, ո՛հ նոյն ձայնն է կը լրսենք
Թողած այրող իրենց բոյն՝ չըսեն ողջերը մ'ալ երկինք...:
Մեր ախանջին կը պասմեն ա՛հ եղեւներ անձանօր,

Կ'իջնեն վրան կառներուն—դագաղներուն սրմախանձ
Իրենց պիտակ կուրուքեամբ գրեն, «աս հանգչի մ'անոնց...
Դեռ չը քափած բեւերնին՝ մեր սրտին հետ հեշտաբուխ,
Մօրս ծրծեկն մեզի հետ՝ կար ըմպեցին միտս ուրախ.
Դուցէ ասոնք չէին՝

բայց իրենց մայրերը կըսրին,
Որոնց սիրտը ծակծրկեց որդ մ'իբրեւ սե՛ւ կարին:
Տուրտ օր մ'եր կը յիշեմ բոց մը իբրեւ մեժ արեւ
Արեւմուտքէն մեզ սեղաց սե՛ւ մոխիրներ մըսասեւ...
Ալ ամեն բան լրմնցաւ:

Բագմուքիւնը փչ առ փչ,
Փողոցներէն յամբընքաց կ'առնէ դագաղն իր բրոնչ,
Սուիքներէն հոժ՝ սասրակ նայուածքները իբր՝ յառա՛ջ
Վար կը սուրան մեղմօրէն, հովին ծոցէն նրբառաջ.
Ցիւտասակներ, խրոտվներ պիտի մարիմ կարծես քէ
Թէ չը նայի ճողույն մեջ անհուններէն լազուարդէ
Բոց արեւուն բիրտ ոյժը փրփրող սրտիս մեջը լո՛ւռ:
Իրենց ոտներ կը լուան զիս համբուրող մի զեփիւռ...
Մայրս է փառուէր անկիւն մը՝ շամանդաղներ սրբացող
Աչերուն մեջ կը փայլին որ արցունք է հնամուլ...
Իբրեւ մասակ առիւժ մը կը փոքորկի ցաւէն մերթ՝
Որուն փոյնքն փրշած է սե՛ւ հոգի մը ձեռակերտ,
Իր նորածին ձագուկը քսիքներէն վրտածիլ
Որջի մը մեջ բանարկուած հոն որոշած է հիւժիլ:
Անա՛...:

Տխուր խրոտվներ եւ պատանքներ եւ զգուանք.
Արցունքներուն մեջ մարտն իբրեւ մեկ սեր ու նուագ:
Ամպերու պէս ո՛հ կ'անցնին սեւ սեսիլներ գորտ անքիւ:

Ահա մենք ալ կը փախչինք՝ ո՛հ անհունեան զերք արծիւ :
 Ուրուականներ ալ հոնեղ ոսկրոս ձեռնովը անմահ...
 Կը մտակեն դագաղը դէպի՝ անդունդն իբրեւ զահ :
 Լեզու կ'առնէ մայրս յանկարծ իր վերին հետ ինքնագոն
 Ապառաժի մը նրման որ պիտ' ըլլայ բաղդին զոն
 Կը փոքորկի պարապին՝ մեջ իր ձայնը կուսանազ—
 Ծովուն համար ի՞նչ կ'արժէ իր ծոցին մեջ բուռ մ'աւազ—
 Չարձագանգեր իր ձայնը ծրփծրփումէն անշաւիղ,
 Կըլլան՝ պայծառ դաշտերը ժանգասեսի՛լ, մո՛ւր բաւիղ...
 «Քրեկ՝ խուրպան կառապան մտակովը սասափե»
 Գոռաց մայրս վեհօրէն. «ահա սիրսն իմ սրովի.
 Քրեկ՝ ահա մի նայիր մեռելներուն կիսամերկ,
 Քրեկ՝ ահա չե՛ս տեսներ ցից ժայռերը բիրտ ու լերկ,
 Մեր ետեւէն կը վազեն ու կը հոսին ումպ առ ումպ .
 Իրենց սաժանքը կ'ըմպեն գիւղովներ են մի մեծ խումբ :
 Քրեկ ահա՛...»

Կը տեսնեմ վերջալոյսներ կարմրաշող.

Քրեկ՝ ահա կը լսեմ վերջին հեծձանք մը մաշող,
 Քրեկ՝ կը զգամ հոգւոյս խոր մռայլ մահուան շունչը ցուր՞
 Քրեկ՝ այդ սեւ սաժանքը ես կ'երագեմ մըսամփոփ :
 Քրեկ՝ դիտեն մի ցուցներ յուզուող լանջփս ւրսաւրով՝
 Քրեկ՝ ծընայ ես զանոնք ու հարուածը այդ արտի՝
 Քրեկ՝ գրկիս մեջ առին նիրհեցին ֆուն մ'երբ ծպտի :
 Քրեկ՝ քող ալ չը տեսնեմ այդ դաշտերը արիւննուտ
 . . . . .
 . . . . .
 Բայց որ մ'այ բեր դիակս սա դիմացի լեռան կուտ...»

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Ի Ծ Ե Ն Ո Ղ Ը

Մըրբկավար փռէի մը ամբողջ անտան եր ծածկեր
 Կ'արձագանգեն յուլօրէն ձայնի անհուն հիւսուածքներ :
 Պատրաններու պէս դողդոջ, տստեր քրքուռն ու բերել
 Մըրնուրսը կը գրկեն երանգներով արփաքել... :
 Վերը կապոյտ ալ չըկայ այլ հիւսուածքներ ծրփծրփուն,
 Կը սաւառնին բիրտօրէն երերները այդ անհուն,
 Անոնց նետէն ալ առկախ դէպի դարձար կը հոսի,
 Ամպերու պէս ծրփանուտ կարմիր շերտեր մետաքսի :
 Ծըխագանգուր հոսանքներ օձերու պէս գալարող
 Կը դիզուին ու կ'ուռնանան գերդ մըրիկներ կարմրաշող
 Ու կ'ողողեն ամեն կողմ սեւ լեզուներ բոցեղէն :
 Չայներ ահա՛ դողդոջուն անդունդներէն կարծես քե —
 Կ'արձագանգեն կը մարին անհունին մեջ լազուարդէ :
 Խիտ ծառերուն ներքեւը լոյսին մեջէն մընշող,
 Սուրեր զիրար կը գրկեն կը փողփողեն միտ չճնաղ... :
 Հո՛նք բռնուքեան

համբոյրը սեւ բոցերու մեջ կ'այրի,
 Հո՛նք բըզըկտէն միտ գիրար բընուքեան ծոցը վայրի,
 Հո՛նք սըբուքիւն մը կ'օծուի բուրումովը վառօղին,
 Հո՛նք սերունդներ կը կերտուին բիրտութեամբը կապարին,

Հո՛ն քի՛րս ժայռեր ցողաբուրձ

այգեր կ'ըլլան նորածագ,
 Հո՛ն կրնիկներն ալ ուժեղ ամազոններ հերարձակ :
 Հո՛ն Ապոլոն մը կ'իջնէ հովերուն հետ կուսածին՝
 Որոնց բոցեղ բսուերին երկիններ իսկ սարուացին,
 Դեպի գեկիքն անսահման կը բարձրանան ուղիսօրէն,
 Հո՛ն աստղերը չո՛րհեցան մարդիկներուն անխորով .
 Հո՛ն մէն մի վերք վարդ մ'եղաւ աղուոր մենոյ՛ աչերով՝
 Հո՛ն ցեղ մը իր օրհներկը ու գայրոյքը որոնաց՝
 Հո՛ն կերտեցին ժայռերէն Նեմեսիսներ յոյս՝ անլաց . . . :
 Հո՛ն ահաւոր սուլումներ ո՛ն ժամերով անդադրում,
 Գոռումներով կ'ողողեն դիակներու աւերում :
 Խաղաղուրիւն, անպատրանք, պատարագ մը հոգեռունչ,
 Ծնծղաներու տեղ դափեն գնակին սոյլն ու մրոռնջ :
 Ապառաժներ դեմ դիմաց կազմեն խորան մ'ահարկու ,
 Որոնց բախում խորերէն ժայթեն բոցեր իրարու . . . :
 Ու մերք բնդ մերք կայծակէն անհառին խոր անդունդներ
 Կը խռովեն գոռումներն անդորրանքը ալեհեր :
 Արդէն խաչ մը լուսօծուն

կը կանգնի սեգ շեշակի,
 Բոց քեւերէն կը բռչին շանքեր փոխան արցունքի :
 Անդին մահիկ մ'արիւնոս իր նայուածքովը վայրագ,
 Մոռալումին մեջ դժնէ կ'օժէ հոգին իր համակ :
 Արի՛ւն, արի՛ւն հոսուրսան եղեւնիներ դարաւոր,
 Տերեւներու պէս խանձած դիակներ ալ վիրաւոր,
 Մահուան փառքը կը հիւսեն պատուով իյնող հերոսին :
 Մահերգներէն ալ անոնց երգն աստղերուն կը հիւսուի . . .
 Որք պի՛ս՝ ցրուին երդիքներ սեւ հովերով առաքուր,

Պի՛ս՝ ցանցընեն ալ հոնտեղ վրէժ մը գոռ բոցահուր .
 Ժամերով հոն կը մղուի անհաւասար մի պայթար :
 Բոց աստղերուն հետ ճղուող կ'իյնայ քաջ մը դալկահար ,
 Ուրիկ հոսող արիւնը վաղուան կաղնին կը քոջէ :
 Իրենց շիրմին ալ համար ո՛ն անհաւ մը ոչինչէ . . . :
 Գազանային գոռումներ վազբերուն հետ միանան,
 Որոնց մեջէն կը լսուի սուր ճիչը արդարուրեան :
 Կ'իյնան սակայն կը ձգեն մէկ կապարի հարուածով,
 Ո՛ն արիւնոս, որոնց սիրեն է արեան ծով . . . :
 Մայրիներու ներքեր մուք ժայռերէն բաւալլոր :
 Ուրտեղ պէտք էր գամուէին գնակներէն ահաւոր —
 Որոնց մեջ է ամփոփուեր ցեղի մը սիրքը արնոս —
 Որոնց բռիչք ալ կուսան կոյսի ձայներ անձանօք . . .
 Որք կ'աղօթեն ճնրադիր երդիքներու սակ մենիկ,
 Զայներն իրենց լանջէն դուրս կ'ըլլան մէյմէկ փոքորիկ . . . :

Կապոյտն ինչպէս կը պղծէ բոսոր շիր մը շղարժի
 Դեմի մահակն ալ կըզգայ որ ձեռք մը սեւ կը շարժէ :
 Բազուկն է ան հրայրոս հայորդիին վիրաւոր,
 Որ կը պրկէ ձեռիկն մեջ այդ մահիկը ահաւոր . . . :
 Որ դարերով ան յողաց Արարատէն մինչ Տաւրոս,
 Յրդանալու համար միայն մուք եղեւներ մշահոս . . . :

Վազրի լանջին իր վիրաւոր վեն հայորդին առնական,
 Մացառէն դուրս կը նետուի բոց մ'աչքին մեջ լեռնական .
 Ու ափ մ'արիւն բշտամույն իր հոգւոյն մեջ յոյս ծաւի,
 Պաղ սարսուռէն կը մարի սիրեն հրկիզող ծարաւի :
 Ինկած, լուսած դրօշէն հոսող վերին իր կը պատէ,

Գիակներէն կը հիւսէ հուժկու հիմ մը պողպասէ:
 Առասաղներ ալ հիւսեց բեկորներէն անաբեկ,
 Եղբայրութեան նուազը երբ ըսկաւ ւրսաբեկ՝
 Ինքն ալ վերէն հոգեպառ գլուխն դրաւ մեղմօրէն՝
 Ու չքսեալ բոցն այգին որ կը հոսէր լեռներէն . . . :

ՅՈՒՇՅԻ ՎԱՐՂԵՐ

Ըսուերները ծառերուն,
 Մեկիկ մեկիկ կ'երկարին.
 Խուռն երամ մը ծփո՛ւն
 Յիշատակներ քախձագին . . .
 Թափուր ծոցէն սենեկիս՝
 Ո՛հ կ'ողողեն իմ հոգիս . . . :

Վարդեր էին օր մ'անոնք
 Պատահանիս մէջ բուսած,
 Անուշներուս մէջ անհոգ
 Թողի զանոնք հոն լրբուած,
 Մուքին գրկաց մէջ քափուր
 Գիրկես հեռո՛ւ, անհամբոյր . . .

Օր մ'ալ դալուկ մը հակիս՝
 Ես ֆրսանց մէջ արբնցայ,
 Երբ կ'ողողէր իմ հոգիս,
 Այգին բոցեր մեճախեայ՝
 Տեսայ անոնց քերթիկներ
 Վարսերուս մէջ կը հանգչէր . . .

Հով մը անգուր դիւահար՝
Գիշերին մեջ անվրդով...
Բոց մը այգէն դալկահար՝
Առանց սալու սեր՝ կորով՝
Զանոնք բուփէն փրցուցած
Թողուց խանձած ու լիւա՛ձ...

Ու մրրիկ մը կասաղի
Պահերու մեջ անձանօ՛ր
Աւմասներէն բիրտ հողի՝
Քաշած նետած արտօնօք
Մի հեռաւոր անապատ՝
Անկենսահիւք ու գունատ:

Ու հիմակ ես տարփագին՝
Ամեն իրկուն տարօրէն
Փրշող հովէն երկնային՝
Ծոցին լեղի հիւսփերէն,
Տերեւներ անարկու
Ես կը գտնեմ յուշերու...

Ո Ւ Ռ Ն Ն Ի Ն Ն Ե Բ Ը

Գետին եզրը կ'երկարին՝
Ուռենիներ դարաւոր,
Լուսնին ցոլերը բոսոր,
Հո՛ն կը բառին բախձագին:

Ճիւղերն անոնց գլխահակ,
Լուսնի լոյսով ողողուն,
Լուռ կը դիտեն ջուրերուն՝
Ըզմայլանքով գոհունակ...:

Անոնց խորը անբափանց—
Գաղտնիքներու այդ ովկիան—
Իրենց հոգին կը տեսնան՝
Լուռ ծրպսումով սիրախանձ:

Հո՛ն կը դիտեն ակնապիտ,
Անլաց աչօք ծնրադիր՝
Ուր տարիներ չեն ցնդիր,
Սյլ հո՛ն կ'ըլլան մէյմէկ կոծ...:

Արմասներն իր կենսալից
 Խոր կը գրկեն մուք ջուրեր
 Պաշտումով մը պեհեր,
 Սիրահարի պէս անբիծ:

Ջուրին վազը այդ առաս,
 Հեծնովն իրեն անգորով՝
 Կը պատէ միշտ մամուռով,
 Իրենց հեծծող սեւ հակաս...:

Մերիկներու պահերուն,
 Ուռիները դողահար,
 Կ'ըլլան մեկ երգ ու քրնար՝
 Հովերուն հետ փոքորկուն:

Հո՛ն կ'երազեն ծուլօրէն՝
 Ճիւղերն անոնց մշտահոս
 Մինչեւ որ գայ մի հերոս
 Շինէ պրսակ ճիւղերէն...:

ՀՈՎԻՒՆ ՀԵՆՍՆԵՐ

Լուսաբացին սա հեռաւոր անտառէն՝
 Վարսերն հովին ու սրբիցը ամպերուն,
 Հովիւի մ'ըսուէր անուշի մը պէս բերէ...
 Մախաղն ուսին, դողողալէն երեւո՛ւն,
 Լեռներուն մէջ կը քափառէր ճրտօրէն...:

Սրբիցն ուղղած երկիմբներուն հեռաւոր...
 Հովիտներուն եւ ձորերուն ժպտունակ,
 Ու անձանօք կրնիք մ'արծաթ իր հակսին՝
 Հոն նուագեց օրէ՛ր, օրէ՛ր շարունակ...
 Հոն պարպելով լեռանց սիւգերը բոլոր:

Գոցեցին գոգն իրենց հովիտ լայնաբաց՝
 Եւ անտար մբուտ հազաւ անպատում,
 Ուր գիշերին ասուածները պարեցին
 Ու իր մաղձը ողբերգական ու ճրտում
 Ինք իր մէջ հալեցաւ՝ խանդն իր մոռցած:

«Մերիկներո՛ւն, մրիկներո՛ւն կը սուբամ,
 Եղնիկներու կածաններէն անձանօք,

Փրշենիներ ուր գգուանով կը պահեն՝
 Բուռ բուռ բրդի կրտուրաններ արիւնոս...
 Ուր այծերս իմ բողիկն եղած աներամ:

«Անցան, անցան գացին անա՛ր ո՛ւր կ'երթան...
 Ամպերուն ու մրրիկներուն առջեւէն՝
 Երազներու պէս մոռցուած կը մեռնին...
 Հորիզոնին գորշութեանց մէջ սրտօրէն
 Կոխոսելով ժիր հունձները պերն վաղուան...»

«Եկե՛ք, եկեք անա արիւնս ալելուր,
 Մահակարկառ կածաններէն ոխերիմ՝
 Սափոր սափոր սրբարկելէն ես անցայ...
 Կորովով մ'ալ փոքորիկին կը փարիմ՝
 Վարսերս ցրցած երկինքներուն դեմ բոլոր:

«Գեռ է, գեռ է ա՛յս մարդկութիւնը հիմակ,
 Ո՛չ արձագանգ էւ ո՛չ բառ մ'իսկ ցաւագին՝
 Կ'ուզեն հասցնել պաղասանիս անվախնան...
 Հաւասացեք ալ Աստուածն իսկ երկինքին՝
 Չըպակառիր իմ աչքերէս լոյս համակ...»

Երկա՛ր, երկա՛ր անստիկն մեջ լրռելեայն,
 Վաղարարեամ գարուններ ես երգեցի:
 Ի գո՛ւր, ի գո՛ւր, ծոյլ տեսիլներ ալ հանդարտ.
 Պասաններով սեւ երազի ու մաղձի
 Կ'առնեն կ'անցնին կեանքս ալ, երգս ալ յաւիտեան

«Հո՛ն կը տեսնեմ պասանկութիւնս սրտածին,
 Երջանկութեան ուղիին մէջ արփաւէս՝
 Մութ երեսնին զիշերներուն դարձուցած՝
 Գրծնէ մահուան խոր սափորէն զարեւաւէս.
 Կ'ըմպեն կեանքը աշխարհներուն արփալոյս»:

Վեր վերցուցած, անարձագանգ իր սրինգ՝
 Անդունդին մէջ խորեց նայուածքն իր սառած,
 Մերիկ մ'իր հետ ըսաւ աղօթք մ'անձառօթ:
 Մինչ վեհութեամբ ինք սուր թրուիչք մը առած՝
 Գրնաց ուղղել խոր անդունդը ու երկինք...:

Օ Ր Ե Ր Ը

Ես սեսայ գիրենք մրին պատանով՝
Դեմքերուն վրայ ժպիտներ գիտով,
    Համբաներուն մեջ:
Ու մերք շողերով փաղփուն ու ոսկի...
Թեւերով ազատ՝ լոյս հրեշտակի՝
    Բոցերով անշեջ:

Ես սեսայ գիրենք մանուկ սրնարեւ՝
Տուից այտերու համբոյր սիրակեզ,
    Տափուկ սարփագին...
Ու մոխրոտ գիրկը մօրքս վարսերուն՝
Ձիւնի հասերու պէս ցո՛ւրտ ու սարսուճն
    Համբոյրով մահին:

Մրսիս խորեքը մէյ մէկ երագէ՝
Հիւսեցին հիւղերն սիրոյ սնդուտ
    Ու հոգիս տարտամ.
Խուլ ապշանքէ ետք դեպ հոն սրլացաւ՝
Հոն սեսայ սերեր մէյմէկ խոր անձաւ.
    Լուսաւե՛տ փարբամ...
...

Ահա այն օրէն ծրող լանջփս սակ,
Իրենց ձայներուն խռպոտ ու յսակ,
    Հոն էս ընտրեցի:
Իրենց հանկերով արսիս արիւնոտ՝
Խորեքը մէյ մէկ վերքեր անձաւօր...
    Տուից հարուածներ:

Տեսայ սերերուն շուրջը լուսարփի,
Որ պատրանք մը սուրբ սերով կը ծրփի...
    Շողեր իրիկուան՝
Անոնց արգանդին մութ անկիւններէն,
Կուգային պատել զանոնք մեղմօրէն...
    Յոյքերը մահուան:

Եւ սեսայ պահ մը լրհակ մը ծանծաղ,
Ռուն ծրփացող ալքերն ոսկեւող՝
    Կ'իյնան դալկանար,
Օրերն անոնց պէս իրարու ետեւ,
Կ'երթան կը բռնին հեծփով մ'անարեւ
    Անդուլ անդադար...
...

Ձեռներէս բռնած տարին զիս հեռո՛ւն,
Ու բարձրացուցին ծոցը աստղերուն
    Ըսին, «ահա հոն...»
Հոն կ'սպասէ ինձ անդունդ մ'ահալի՝
Ու հոն պիտ' սեսես ցաւէն աւելի՝
    Յոյսի՛ հորիզոն...»
...

Բայց սահայն անդունդէն լրո՞իկ,
 Կը տեսնեմ կարծես այրող փոթորիկ՝
 Սրբութեամբ մահուր,
 Ուր չրկան կարծես՝ օրեր սրգաւեր...
 Ոչ ժրպիտ՝ արցունք՝ խորքեր անբացուեր՝
 Այլ գաղտնիք մը լո՞ւռ...

Վ Ա Ր Դ Ն Բ Ը

Կը կախուիս հոն ծուլօրէն,
 Պատկերներուն վրայ լո՞ւռ.
 Ոմանք քախձոս ու սրխա՛ւր.
 Կը հեծկիսան յուլօրէ՛ն . . . :

Ոմանք ժպտուն դեռաբոյս՝
 Ծիծաղի պէս հեռալի . . .
 Պատշուժով մը աւելի՛
 Կը ծիծաղին մտալոյս :

Կարմիր վարդեր դեռ կ'սկսին,
 Երկու շրթներ ցոյց կուտան . . .
 Որոնց մեջէն կը ծորա՛ն
 Կոյսի շրթներ երկնայօն :

Ճերմակ վարդեր նորաբո՛ց
 Անմեղութեամբ կը խօսին,
 Ու կը նային անձկագին՝
 Երկինքներուն քեւաբաց :

Դեղին վարդեր մահաբոյ՛
 Կը բափքրփին բեւաբեկ,
 Մահուան սիւսէն միշտ անդէկ
 Կը կաթկրքի իրենց բոյր... :

Կարմիր վարդերն անբասուեր՛
 Սուրերու ֆու սերապաս,
 Միշտ կ'երազեն հո՛ն գունաս՛
 Անոնց սալով իրենց սեր... :

Անմահութեան նառագայր՛
 Ճերմակ վարդեր կը բերեն,
 Կուսան յոյգեր յամբօրէն,
 Սեւ կիրճերու բարկանայր :

Շիրիմները կը գրկեն՛
 Դեղին վարդի փնջիկներ .
 Սէւ յուշերով ալեհեր,
 Կ'ըլլան հեծներ բոցեղէն... :

Գ Ե Տ Ի Ն Ե Ջ Բ Ը

Ա՛յ ջուր, մի խենդնար
 Ու զբնացիդ մեջ, ո՛հ, մի հարցուներ ,
 Իդձերդ սրտում՝ վազբոյ անբասուեր՛
 Մի՛ բափեր արցունք, կամ ժրպիտ անհուն,
 Ո հ խենդ մի ըլլար, մի վազեր փրփրուն.
 Ծովը չի լեհար... :

Տեսա՞ր դուն երբեք,
 Գերեզմանին մեջ ժրպիտ մը աղուոր՛ ,
 Վերջալոյսին մեջ կեանք մը սարփաւոր
 Ու հողին լական լարերուն վրայ՛
 Ծիծաղ մ'անհուն ու՛ր՝ այգէն կ'երեւայ .
 Քեզի պէս անդէկ ...

Լրսեցի՞ր բընաւ
 Լո՛ւն շիրիմներէն աղօթք մ'օրհնեցնի՛
 Սասղերէն բառ մը ծոցէն երկիւնի՛
 Ու արշալոյսին ժրպիտ բոցէ,
 Ու մահուան ծոցէն գայ ու կեզ օձէ,
 Ուրկէ ինք ծընաւ :

Գեր պահ մը ժայթե՛,
 Կապոյտը տեսնէ՞ քող պահ մ'ամպոսի,
 Անցնող ժրպսէն որ ավեղ կ'աննետի՝
 Տուր կայծ մը քրքուռն շունչ մը հոգեքով՝
 Ափիդ քով ծաղկանց: Երգերդ երգելով՝
 Յաւրդ պատանգե՛:

Բայց երնե՛կ քեզի.
 Թախիժ չունիս դուռն, մահուան մի կաթիլ
 Ու վերջալոյսդ ալ չգիտեր յուզուիլ:
 Ափերուդ վրայ՝ կեանքերուն հասնող՝
 Անկուտ կը ծրծես տեղեր յուսաւեղ
 Որ քեզ կը սուզի:

Մի փոփոխ այգեան
 Երրոխս ժայռերը զգացում չունին...
 Եւ ոչ ալ անոնց աչքեր կ'արիւննին:
 Հողը չի հասնիր ավերեղ վայրի՝
 Որչափ ալ զրգուես քու խանդ ք կ'այրի,
 Եւ քու Ապագան...:

Կ Ա Ր Ա Ն Ա Ն Ը

Հեռո՛ւն, հեռո՛ւն, մուսլոս անապատին ճալերէն՝
 Յոգնա՛ծ, լրբուա՛ծ, կուգայ սե՛ւ կարաւան մը սխրական
 Գործ աւագին մըրբրկող անեղբուքեանը մեջէն՝
 Հոն սեւեռո՛ւն՝ ուր այգեր պիտի ծրնին դիւրական:

Սե՛ւ ու մրոա՛յլ զանգուած մը՝ յառաջ շարժի միտ կամաց,
 Թողլով հետքեր արիւնոս վրան հեծող աւագին
 Վրէժին, յոյսին, սարսափին արձագանքները՝ հովսաց
 Փրկչող. դիզուող կասարաց սակ կը քաղուին՝ սրտագին

Աչերն անոնց մահակիր՝ ազատ այգէն քող լրբուա՛ծ
 Փորոկայոյց երերին գիրկէն ծրծեն ալ հիմակ,
 Անաբեկիչ գեփիւռին չոր ըստինքին միտ կառչած,
 Տառապանքին, պայմարին մահապարս կարը յսակ:

Անոնց մարա՛ծ շիրմաքոյր նայուածքներէն անաբեկ
 Կը դադրի չոր ծիծաղը անապատին հեւացո՛ղ,
 Ուրուականներ մրոսլոս կ'անեանան սրտաբեկ՝
 Տրժգո՛յն, առկա՛յծ դեմքերու լո՛ւռ հրմային սակ ցրնցող:

Անվերադարձ սենցերը հոգիներուն այդ լիւսած,
 Կը գրկեն մեծ պարապը անապատին դողահար .
 Դրսէն հրեռուած կ'օրօրուին անուրջներով երազուած,
 Մինչեւ մարին նայուածքներն՝ վերջալոյսին հետ սրկար :

Եկան, եկան ծովերու մեջէն խանձած արիւնոս,
 Իրենց յոյսեր շողացին գիշերներու խաւարով,
 Իբարու քով եկան սեւ հովիտներէն անծանօթ,
 Հիւսել ցաւին պատահիր կ'ըղձան այգի կարմիրով :

Տե՛ս, տե՛ս սեւ ամօրը իրենց յաւերժական մուր հակտին
 Ու կը կարդաս հո՛ն հրպարտ աչերուն մեջ մոզական՝
 Մեռելներու անծանօթ բողոքները վրեժին,
 Կը հեռանան, կը փախչին այդ գոռուտէն վնասական :

Ո՛րկէ եկան, ո՛ր կ'երբան անբիծ հոգիք Անեճճի՛ն .
 Անկարեկիր արիւր մոռացութեան մենաւոր .
 Քաղաքներու հրդեհուած արեոս շողերը վերջին
 Յօղեն օդին մեջ ցաւին լետին սերմեր քունաւոր :

Յաւի անյայտ արիւրէն եկան զբտան հոն զիրար,
 Թողլով ահեհուն լրբուածներ տառապանքին ցիրուցան .
 Եկան արեան՝ մրրիկին եղեռներէն հոգեվար,
 Ու դիզուեցաւ Սարսափի վրանին տակ մերկ անձայն :

«Չարկին, հասէ,» կը լրսուի երազողէ մը լրբուած,
 Փրփրին գանկեր, դեռ շունջ մը կ'եղերեզէ անըստա՛ն,

Վերջին նոպան կ'երագեն դողող լանջերը բրնձ,
 Սարսուռներուն բնութեան աննիւթ գիրկը հրաւա՛ն

Ուր հանգչին՝ հո՛ն աղեհին բսուերը կը բեւածէ . . .
 Հոն գիշերին խօլ պարը յաւերժապես կը դադրի
 Վայրի քամին աղեհին մուր ըսկիզբը կ'եղերգէ
 Ու անուրջներ կը հիւսէ ամայութեանց մեջ վայրի . . . :

ԱԼԻՔՆԵՐ

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԿ

ՄԵՐ ՀԱՆՏԻՊՈՒՄԸ

Ա Ր Փ Ի Ի Ն

Քոցեղ գիրկն այս մեճաւոր՝ արանեսին լուսացայս,
 Հանդիպեցանք մեկ մեկու:
 Աչերուն մեջ երկուխս, վառեւ երազ մը անյայս.
 Քոցերու պէս անհարկո՛ւ...:

Թիկնեղ քայլիդ ետեւէն՝ լուսինն ինկաւ վեհուրեամբ.
 Ծառոց ետեւ սեւասուէր:
 Ու զարկերուն զակ հոգւոյս՝ հովն անհունին մեջ անամպ
 Կորսուեցաւ աներեւ...:

Կարդացի ես մարդկօրէն՝ աչերուդ մեջ երկնավա՛ն
 Սիրոյդ էջերն ասղաճոր,
 Եւ ծիծաղկո՛ս քայլերուդ՝ ծիրերուն ծոցը պայծա՛ն
 Կիսալուսին մը բոսոր...:

Եւ դո՛ւն տեսար աչիս մեջ այնքան պաշտում ու գորով...
 Ժրպիտ, երազ ու ծիծաղ...
 Եւ դուն տեսար այտերուս դալկուրիւնը մրտախո՛ղմ
 Սեր անուրջիս մեջ խաղա՛ղ...:

Չհարցուցին իրարու մեր շրթունքներն սարփագին...

Ո՞ւրկէ ինկանք մենք հոնեղ,

Չամչցանք՝ երբ դիտեցին, անքիւ աստերն իր կեանքին,

Սուրբ սարփանք մեր շրթեղ :

Ի՞նչ հոգ քե օր մը մահը, հոն իր վրանները շրթեր՝

Ուր դադրեր էր ամեն շունչ...

Բընուրփունքներ՝ բաւ է որ խորանին մեջ անբասուէր

Թողու խընկենք հոգեշունչ...

Ո՞ն, չը դրպած դեռ շրթեղ շրթունքներդ շրթունքիս՝

Բոց երազը աստերուն...

Հոգիիս մեջ հոսեցաւ՝ եւ ըզզացի հեգ լանջիս՝

Անեացումը սիրուն...

Սիրսս ամբողջ լեցուցի՝ աչերուդ մեջ քափանցիկ,

Վարսերդ ըսպունգ մ'ալ ըրած՝

Հոն ծըծեցի, քամեցի, աղօթքի պէս երկնածի՛գ...

Լանջիդ բոյրը խառնուած...

Բուրումնայեղձ մարգին մեջ, կ'արծարծի լոյս մը աղուոր...

Ձերք իւղ մեր իղձն հոն սուզի :

Ու հոն մոռցած աշխարհն ու կեանքի բաղձանքը հըզօր

«Ալ բող մեռնիմ», ես ըսի...

Ք Ո Ւ Դ Պ Ե Տ Պ

Արշալոյս մ'է կը բըռնկի,

Լոյս երանգ մը ժրպիտ քրքունն:

Մենիկ արտի գիրկը անհունն,

Սուրբ սահար մը կը կեցունի:

Մոմեր սակայն որ կը հիւծին

Ու ծաղիկ մը առտուան պէս,

Կը փողփողին՝ սի՛րս սիրակեզ՝

Բայց չեն հասնիր պէս երազին...:

Ու կ'ակօսեն մրուայ ցակսիս՝

Խոր ծալները ա՛ն փոքորիկ .

Հեծումիս մեջ սակայն լրուիկ՝

Կը նուաղիմ երբ կը ժրպսի...:

Երկնին մրուայ ամպ մը ծօգոյն,

Իղձերս անհուն, փրփո՛ւր փրփո՛ւր

Թափեն գիրկը շիրմին քափուր,

Պիտի մարին պէս աստերուն:

Մութ է սենեակն իմ իդներուս՝
 Խաւարն է հոն, մահանշոյլ ..
 Այգին ցողեր կուգան գեղուլ՝
 Հրմային իրենց կարմիր սնդուս...

Անձրեւէն վերջ մահուր, անբի՛ծ.
 Զինջ ծաղիկ մը լուսացողուած...
 Դուն կը ծրպիս՝ սժգոյն յուզուած՝
 Մեկդի նեւած ցաւդ ու քախիծ:

Ծովուն կապոյտ փառերուն մեջ՝
 Իբրեւ նրշոյլ մը յեղակարծ
 Երկինքներէն կ'իջնես յանկարծ՝
 Հոն կը հիւսես սանար մ'անեռջ:

Ու ես նման ցօղ մ'առնուան
 Բայց ոչ ծաղիկի մ'որ չի հիւծիր՝
 Ժրպիտիդ մեջ անհուն անծիր,
 Կը զգամ ըլլալ ցոյ՛ մ'իրիկուան...:

ԼՈՒՍԵՆՆ ՏԱՆ

Ծաղիկներու՛ յոյսերու՛
 Մեջ կորուած լուսաներ
 Հրմայինն հե՛ս յոյս, աղմու՛ւ,
 Նէ կը նեմեր այս գիշեր...

Բոցն աստղերուն զրգուելի՛
 Վարսերուն մեջ շողածել,
 Ու սերն անոնց կը հալի...
 Աչերուն մեջ երկնային:

Իր փայլերուն հե՛տին տեղ՝
 Մանիշակ մը կը կրփի .
 Ու իյնող ասուպ մ'ալ շրփեղ՝
 Անոնց վրայ կը հանգչի:

Ծառերուն մերկ ճիւղերէն
 Հոսին մէյ մեկ շամանդաղ՝
 Ըսուեաց հե՛ս մեղմօրհն,
 Հիւսեն շրդարե մը դանդաղ:

Մըբուէի պէս ծրփծրփու՛ն
Ներա շուրջը կը դիգուի՛ն,
Ու նայուածքին սակ փաղփու՛ն՝
Կը մըրըրկի՛ն կը յուզուի՛ն...

Փըչող հովեր զարմաննով
Ծառերուն մէջ կանգ կ'առնեն՝
Ու ծաղկանց մէջ մեղմ երգով՝
Կը ծընրադրեն մեղմօրէն :

Ու ես յուզուած դողահա՛ր,
Գաղսագողի կը դիտեմ՝
Մինչ իմ հոգիս շատ երկա՛ր
Կը զգայ սարսուռ մը վրսեմ...

Այն ծաղիկը որ ինկաւ՝
Հանոյնով մը ոտին սակ,
Անոր ծոցին մէջ անձկաւ՝
Դրեր էի սերս յսա՛կ...

Աչերուն մէջ կերերայ՝
Ջինջ արցունքի մը կարիլ .
Կարծես արեւ մ'է հսկայ՝
Կ'ուզէ հոգւոյս մէջ ծաթիլ

Ինձ կը քուեր քէ այնտեղ՝
Ուր իր նայուածքը կ'իյնար,
Կ'ըլլար աստղ մը շրթեղ...
Որուն փայլն ինձ կ'երկննար :

Դեռ կը նայիմ երազուն...
Բայց քէ ինչի՞ չեմ գիտեր
Դեռ կ'երերայ լոյս մ'անհուն
...Նէ շատնց է անհետեր...:

ԵՐԿՈՒ ԵԶՐԵՐԸ
Ա.ՊՐԻՄ Զ'Ա.ՊՐԻՄԸ

I

Մի՛ս խաւարած արեւներ են հանդարտիկ,
Շառագունած կորիզն իրենց ոսկեծիւն.
Ու ձիւնալանջ պրսակներ ալ ջիւնջ, այի՛ք,
Զեւաւորուած՝ անոնց շուրջը կը յածին . . .

Ժայռերուն սակ մեռութեանց մէջ երազուն
Արփիածին լոյսերու պէս կը ծաղկին՝
Անդորրանք՝ երկինքներէն մի՛ս զեղուն,
Իրենց քրած ֆոյ մ'ոսկեգօծ, սարփագին :

Արեւելք՝ սընարի ֆոյ կը բուսնին,
Մահասեցիկ երգերու սակ մեղկօր՛ր,
Ու մերք հակած իրենց դալուկ շրքներնին,
Կը հոսեցնեն կեանքի կոծկոծը բոլոր :

Քանի անգամ ա՛խ, դողդոջուն ձեռներով,
Անմեղ աղօթք մը մանկական շրթունքիս՝
Մերձեցայ իր բերքիկներուն անգորով
Ընթռնելու Այո՛ն ու Ո՛չքկեանքիս . . .

Փե՛սսեցի ես՝ մերք փղձկած մերք սրտօրէն,
Ա՛խ, օր մը կեանք, օր մը դագաղ ցուցուցիւր
Ու մերք սարիւր ուղիներէ բոցեղէն,
Դե՛պ գիշերներ խաւարամած ու անծի՛ր . . .

Ինկած գիրկը սարսամունքին ֆու քովիչ,
Անցայ՝ կեսը անապատին դողահար .
Ու հոն մոռցած՝ ֆու գալսնիքդ խռովիչ .
Մեկդի դրբի իբրեւ ֆնար մը անլա՛ր . . .

II

Արեւմուտք՝ որդերու ֆոյ կը բուսնին
Մի՛ս քափանցիկ պեծածան երանգով,
Ուր կոյս սերեր, իրենց բոցէ աչերնին
Կը զինովցնեն՝ անոնց խորունկ ակին ֆոյ :

Ու գեղունին իր մասներով ձիւնեղէն,
Համայնագեղ գիշերին մէջ դիւրակա՛ն,
Վառ սիրտ մ'իրենն ցոլք մ'ըրած բոցեղէն,
Կուգայ փորձել վրնիս սերն իր նե՛սակա՛ն :

Մերկացուցած իրենց կուրծքեր հողանի .
Ասուծոյն ու լուսինին դեմ հեռաւոր,
Կը քափքրփէ այդ բերքերը գարնայնի,
Որ ցուցնէ իր սեր տեսիլքը աղուոր :

Հիմակ ես ալ՝ մասներովքս ինքնասեղծ .
 Սիրքս բուռվա՛ն՝ ու սեռս խունկ մը համակ ,
 Հոգիս սերէն ասուածացած՝ ու լուսայեղծ
 Տայի իրեն, որ մութն ըլլայ լոյս ներմակ . . . :

III

Գոյներուն մէջ այդ յուսահաս ու անբի՛ծ,
 Հոն կարդացի խառնուածքներ ազգերուն,
 Մին կը փորձէ՝ սերն աստղերուն լուրք երկնից,
 Միւսն իր շիրմին մութ կասկածը անկայուն:

Ա՛խ մինչեւ էրք ծրփուն մանր քախծագին,
 Պի՛ս՝ յոխորայ՝ ծաղիկին մէջ ձիւնաշուրք .
 Թո՛ղ քէ, որ մ'ալ Արեւելք՝ սենդագին .
 Փշրէ՛ Մանր՝ փարի Սերին փրփրաշուրք . . .

ՏԱՐՓԻՆ ԱՍՆԵՐԵԱՆՆԵՐ

Գարուն մ'ամբողջ հոգիիս մէջ լեցուեցաւ,
 ձառագայրող ծաղիկներու երբ մեջէն՝
 Աստղածորան գլո խներէն ցոյց տուաւ . . .
 Ուր լուսինը Զինք նշմարած պահերուն,
 Իր լոյսերէն բուռ մը վարս հոս մոռցած էր,
 Կարապագեղ վրզին վերեւ նշեսաբորք:
 Ծրք երեւցաւ ամբողջ հրմային իր օծուն . . .
 Գարուն մ'ամբողջ հոգիիս մէջ լեցուեցաւ:

Լընակ մ'եղան նայուածքներս անջոն
 Ուր պուրակներ կանանչագեղ ու ժրպսուն
 Ու երկինքներ ոսկեծիր ու կապսագեղ .
 Արծաթ հալած ջուրերուն մէջ միշտ ծրփուն,
 Մշտասարսուռ իրենք գիրենք կը դիտեն:
 Երբ նայուածքներ կարապներու պէս ծայրուն
 Դողդողայով ոլոր շուար ինձ հասաւ՝
 Լընակ մ'եղաւ սիրեն իմ անհուն այրուող :

Ուժակորով ձեռուրներս քուլացան
 Ուռենիի նիւղերու պէս վար ինկան .

Իբրեւ քե ջուրն արծաթ կացին մը ըլլար՝
 Ու զայն հիմեն ու հիմնովին խորսակեր,
 Թող վրկաններս ալ ըսկսան նիրհել հոն :
 Մարմարագեղ մասները եբբ երկնցուց . . .
 Ու ըզգացի նրպանցումը կաթնային,
 Ու ժակորով ձեռուրներս քուլացան :

Հով մը եղաւ ամբողջ մարմինս սարսըռուն
 Կը գալարուի ու կը կրքի դողահար,
 Հրաբխային ծրփանցներէ հեկիզող
 Աչխ ամպերուն ու մերք հովին դարձուցած
 Շրքայաւոր բուրմունցներէն հեշտական
 Ու գինովի օղակներէն պրկուած . . .
 Կ'այսահարիմ ինքիբեցրս մեջ մոյորուն :
 Մինչ՝ ծով մ'եղաւ ամբողջ մարմինս սարսըռուն . . .

Մասներս ասդեր փրցուցին յինն խնկրւած
 Այեծրփո՛ւն, գիսախրո՛ւ վարսերէն,
 Պահ մը այնտեղ մեծ հնոց մը կարծեցի՝
 Հնոց սերի՝ պաշտամունքի՝ համբոյրի՝
 Մասներս իբրեւ քե մոլեգնած կասաղի,
 Բոց ասդերը զիրար շաչել ուզէի . . .
 Սերս անոնցմով եբբ շրդբայել փորձեցի
 Ասդեր զսան հոն մասներս խնկուած . . .

Ճակասս ամբողջ բռնրկեցան մոխրացան . . .
 Քրտինները բոցերու պէս սպիտակ,
 Դեմէս ի վար վարդերու մեջ հոսեցան՝

Ու լուսնային հիւսիսայգի կարմիրով
 Եբբ իր ձեռքը շուշանաձեւ՝ կաթնային՝
 Ասուածներու խնկումներովը օծուն . . .
 Եբբ պսրցուց նակսիս վրայ գայրացած
 Ճակասս ամբողջ, բունկեցա՛ւ, մոխրացա՛ւ . . .

Մանկան մը պէս որ կը փարի ըսինքին
 Հիւրը կեանքին ու ժրպիտներ ըմպելու,
 Ու իր քարիկն անգիտօրէն կը նեժէ՝
 Մօրը վրզին, այտերուն ու օրրներուն . . .
 Օծուած ձեռներս բաղեղի պէս գալարուն,
 Իր մարմարէ ձեռներուն շուրջն հիւսեցի,
 Գրլուխս դրբի իր սեգ կուրծքին արփահո՛ս՝
 Մանկան մը պէս որ կը փարի ըսինքին . . .

Հոն ես մոռցայ եւրփուս, կեանքս ու ասուած՝
 Եբբ արնագեղ օրրունքներն իր սիրաբորբ
 Իմ դալկացած օրրունքներուս փակցուցած՝
 Հոգիիս մեջ լեցուց, հեղուց, ո՛ւմպ առ ո՛ւմպ
 Արփօծուն սերն ու իր նայուածքը քմական՝
 Ու օրրները իր օրրունքներուն միշտ դրամ
 Քամեցի իր սերին ովկեանն անսահման . . .
 Ու ալ մոռցայ եւրփուս, կեանքս ու Ասուած . . .

ՄԵՆԱԻՈՐ ԹՈՒՓԵՐԸ

Ճիւղերն վայրի բուփերուն՝
 Մութ ձորերուն կը հակիին,
 Երազանքով մը լռիկ...
 Հոնտեղ կըմպեն անմեկին,
 Երկնից քամայքը քրքունն:

Հով մ'հիւսիսէն կասաղի՝
 Հոն գրգուանքներ կը քափէ —
 Գահավիժող ու վայրագ —
 Ու կապոյտն ալ լազուարքէ՝
 Կը սարսըռա՛յ, կը պաղի՛...

Գիրկը մենիկ բրնուքեան,
 Ուր դադրեր է ամեն շունչ
 Խոր կ'երազեն անվրդով
 Թախծուքիւններ հոգեշունչ,
 Պաշտումի պես յաւիտեան:

Առաւօտն իր հրաշքով,
 Շաւիղներէ անծանօ՛ք

Լուսացրնցո՛ւղ, յորձանո՛ւտ,
 Համբոյրներն իր հուրօտ,
 Յօդէ հոն խանդուգորով:

Իրենց հեծերը նրբին,
 Հովիտին մէջ լայնաբա՛ց
 Կ'երբան փնտել անձկութեամբ,
 Շափիւղաներ սամկացած...
 Ուր բանտեր է հեզ արփին:

Դուք հեզ բուփեր մենակեաց .
 Դուք ո՛չ մեկ երգ չէք ուզեր՝
 Զի ամբողջ կեանքն Ձեր շուրջի...
 Ունին վիշեր ու վիշեր
 Գրգուանք, նուազ, սէր ու լաց:

Եւ գինովցած Ձեր սեսքեն,
 Խրոխտութեան վայրապար՝
 Ա՛յս իմ սիրս կը նետն,
 Ձեր ոտներուն մեղմաբար...
 Որ բորբնկի Ձեր հուրքէն ...

Անմահութիւն պիտի սա՛ք,
 Ա՛յս, իղձերուս խուսափուկ...
 Որ ես բնաբն յաւիտեան,
 Ճառագայթներ լո՛յս, փափո՛ւկ .
 Ու երկինքներ անպարփակ:

Լեռան կրճեռին պէս ունի
 Հոգւոյս հակասն անսուէր
 Օ՛ մինչեւ ե՛րբ աշխարհին,
 Իբրեւ կիրքի բասուկներ՝
 Պիս՝ ապրինք, զերբ վայրենի:

ԱՆՉՐԵՆՆԵՐԿՆ ՎՆԲՁ

Շափիւղաներ բերեւորեն՝
 Մեռած սերի մը ծարաւի,
 Պաղասանով մը լոյս ծաւի...
 Կ'ուռին ցողին կոյս համբոյրեն:

Երազանով մը հեշտագին
 Զինչ կապոյթը ա՛լ կը ժրպի,
 Մութ մըռայլը ալ կ'աննետի,
 Սէւ քախմաններն ահա կ'անցնին...:

Հովն սիրահար մ'ե վայրենի,
 Մառախուղին՝ անգոյն ծոցեն՝
 Հեծած նրժոյգ մ'անեղօրեն,
 Գեղուհիներն ետ կը սանի...:

Ո՛հ ծիրանի կոյս ժրպիտներ,
 Կենսանորոգ ու հրավառ...
 Կ'իջնան, կ'իջնան դեպի դարվար
 Ճառագայթներ, հուր լուսաներ...:

Քիչ մ'ալ քիչ մ'ալ ձայներն ահա՛
 Ամայներէն կոյս մենաւոր,
 Փրշած իրենց սերն սգաւոր .
 Պատանին իրենց լոյս կը շողայ :

Աղջիկ մ'երէն սափորն առած,
 Հանգչեցուցած իր սեգ ուսին՝
 Ամբողջ բովանի մ'ե արփածին,
 Կ'երբայ առուակը լոյս ստռած . . . :

Ու երանգներն ալ գարունին,
 Սլախներէն բոց առտւան՝
 Պատճամունքն որք կը հեւան,
 Խինդով մ'հոգւոյս մեջ կը ցողուին :

Խօլ գրնացնով մը կը վազեն
 Թրթռումները լուռ անուրջիս ,
 Հեգ տողանցները իմ առջիս՝
 Դանդաղօրէն հոդ կ'երազեն :

Ելի՛ր, ելի՛ր, հոգիս դալուկ . . .
 Պատճէ պատանին այդ քախձագին,
 Ու կանգնած ծոցը երկինքիս՝
 Ժողովէ՛ իդձեռս իմ խուսափուկ :

Ա՛յս կապոյտին հրաւայի ,
 Ըսինքներէն լուսածըբար
 Ըմպէ շողեր հոգեպարար . . .
 Որ պան մը գէթ հոգիս փայլի . . . :

Գ Է Մ Գ Խ Մ Ա Յ

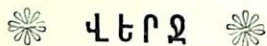
Շուշանաձոր սարափին մեջ առտւան,
 Երբ անհունէն այգ-աղջիկներ կը հոսին ,
 Ու կը նեղուին նառագայրներ հոսեւան . . .
 Կը գրկուին կոյս մերկուրիւններ միասին :

Եւ անուրջիս սպասումէն ցաւատանջ՝
 Հեգ տեղերուս կամարին սակ մրբամած,
 Ու նե ուսեղ՝ որպէս ժայռ մը ձիւնալանջ՝
 Կուգայ օծուիլ հոն , ու կ'ելլենք դեմ դիմաց . . .

Ինչպէս ժայռ մը ծովափին ծոցը ճնճողուն ,
 Էութեամբն իր լուսեղ համակ կ'երկարի,
 Ժրպիտ հալած ջուրերուդ մեջ փաղփրղուն . . .
 Ու հոն պան մը, ըսուեր կ'ըլլայ կը մարի :

Աչեռս լարուած, անբարբ կը նային,
 Մեղմասարսուռ բովանկներուն սարփօրօ՛ր
 Ու իր շուրջի բոց հրմայր լուսնային՝
 Յարդի մը պէս, կը մրրկէ՝ դիս բոլոր . . .

Է՞հ կը սառիմ պաղած, ապշած, շուարած,
 Բայց հոգւոյս պատրոյզի պէս կը մարի,
 Մինչ նէ կ'ըլլայ ալ տեսիլք մը լուսամած,
 Ու աչխա մեջ մուկ՝ հոգւոյս լոյս կը ծորի...:

Ց Ա Ն Կ

Ձեռք	5
ԴէՊի ԿԵԱՆՔԸ	7
ՋԱՅՐՈՅԹԻՆ ԵՐԳԸ	19
ՈՎԿԻԱՆԱԿԱՆ ՀՐԱԻԷՐ	33
ՊԱՆԴՈՒԽՏԻՆ ԵՐԱԶԸ	38
ԲԱԺԱՆՄԱՆ ՊԱՀԵՐ	43
ՎԵՐՋԻՆ ԻՅՆՈՂԸ	51
ՅՈՒՇՔԻ ՎԱՐԴԵՐ	55
ՈՒՌԵՆԻՆԵՐԸ	57
ՀՈՎԻԻՆ ՀԵՒԱՆՔԸ	59
ՕՐԵՐԸ	62
ՎԱՐԴԵՐԸ	65
ԳԵՏԻՆ ԵԶՐԸ	67
ԿԱՐԱԻԱՆԸ	69
ՄԵՐ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ	75
ՔՈՒ ԺՊԻՏԻ	77
ԼՈՒՄՆԻՆ ՏԱԿ	79
ԵՐԿՈՒ ԵԶՐԵՐԸ	82
ՏԱՐՓԻԿ ՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐ	85
ՄԵՆԱԻՈՐ ԹՈՒՓԵՐԸ	88
ԱՆԶՐԵԻՆԵՐԷՆ ՎԵՐՋ	91
ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ	93

2
7
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42

1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0331728

30822